

„Sport“ in sport

Kaj so si naše babice s to besedo predstavljale

Na starih fotografijah in v ilustriranih listih pod konec prejšnjega stoletja vidimo čudno oblečena bitja, zraven pa je zapisano, da goje ta ali oni „sport“. Med njimi so ženske z dokaj obilnimi stegni, z bluzami in čipkami in v dolgih, zgoraj tesno se prilagajočih krilih — in te nesrečnice igrajo tenis, pravi lawn-tennis še, na travi; tenis na trdih tleh je prišel dosti pozneje do veljave.

Ali pa vidimo že zrelega, častitljivega moža z brado in slamnikom in v dolgih hlačah; v roki ima tolkač za kriket — veste, kaj je kriket? Angleška igra z leseno žogo; ne gre je zamenjati s krocketom, ki je bil takrat tudi silno priljubljen (danes ga igrajo le še otroci, dokler še ne okusijo „pravega“ sporta, in pa ponekod bolniki v sanatorijih).

Tudi plezanje v hribe je v tistih časih postalo moderno. Saj ni že Rousseau zaman klical človeštva „nazaj k naravi“! Toda pri hoji v gore je bilo glavno pravilo: počasi in zmerno! Posebno pri damah so bile mule in nosilnice najvažnejša naprava takratne turistikke. Z razpetim parazolom in v potnem plašču se da na tak način priti tudi v višino Montblanca; a Bog ne daj, da bi se človek pri tem preveč spotil ali pa si celo razmršil komplicirano frizuro!

In če je kdo sédel visoko gor na bicikel (takrat so mu rekli velociped, to je brzonog, kar pa ni čisto držalo) in se napenjal, da si je skoraj dušo izpihal od napora, je bilo spet najvažnejše to, da je bil korektno oblečen in „spodoben“ za družbo.

Ta želja je igrala glavno vlogo tudi tedaj, kadar so si deklice in gospe zaželele okrepčila v kopeli: takrat so se namreč šle zares oblekle in šle take v vodo. Tudi pri plavanju so nosile steznik, čezenj pa hlačke in bluzo, in čez hlačke — če je katera hotela biti prava dama — še krilo; nato kopalne nogavice in kopalne čevlje in na posled še klobuk na glavo — tak je bil takrat kopalni kostum. Nato so malo popljuskale po vodi (o plavanju ni bilo govora), mladi moški svet pa je pohlepno napenjal oči skozi špranje in luknje od grč v leseni steni, ki je delila moško in žensko kopalnišče, in užival, če je voda lepotici za skromen centimeterek privzdignila krilo...

Preobrat ali razvoj

Razlika med predvčerajšnjim in današnjim sportom seveda ni nastala čez noč. Do današnjega pojmovanja sporta smo prišli po dolgotrajnem, več desetletij trajajočem razvoju.

Največja težava je bila v tem, da so v dobi naših dedov in babic videli v slednji igri in v vsaki obliki sporta družaben dogodek; družabni dogodki pa se morajo proslaviti v „korektni in spodobni“ ob-

ški sport nekaj silno lepega. Za prvimi veslači so prišli drugi, čedalje več jih je bilo, in kmalu so se jim pridružile še ženske. Kako so se za to priliko oblekle? Po modi: sedele so v čolnu z visokim trdim ovratnikom, steznikom, dolgim krilom in velikim klobukom. O pravem veslanju spričo tolikih ovir z obleko se kajpada niti govoriti ni moglo — toda to ni bilo glavno! Glavno je bilo, da so lahko rekle, da goje vodni sport, in da je ta videz še bolj držal, so si dale

uvezti na rokav jopice sidro in nad njim dve prekržani vesli.

In vendar so bila ta vezanja na rokavih prvi korak na poti k dobremu, smotrenemu in praktičnemu, bila so prva izprememba v tedanji noši, in s tem so na tihem že priznali, da je za vsako vrsto sporta potrebna drugačna obleka. In ker so se polagoma moški in ženske — moški vedno prej — naveličali takega sporta, ki ne bi bil za drugo rabo kakor samo za rodbinski album, in so hoteli pri veslanju, v tenisu in drugod tudi res kaj pokazati, so vrgli s sebe tisto obleko, ki jim je bila najbolj na poti; tako se je obleka počasi ponesostavila. In zgodilo se je tudi, da žensk nenadoma — ta „nenadoma“ je kajpada trajal več let — ni bilo več groza solčnih peg in zdrave zagorele barve. Zagorelost je postala moderna, kakor je bila prej moderna marmorna bledeca.

*

Tako je šel razvoj svojo pot do danes: od nesmotrenosti in preobloženosti k preprostosti in smotrenosti — ne samo v sportni obleki, nego vobče v vsem našem pojmovanju.

Ta proces menjavanja in izpreminjanja seveda tudi danes še ni zaključen, samo da vsi preveč tičimo v sedanosti in zato ne moremo zaznati, kako se vse neprestano preoblikuje.

Nemara pa se kdaj spet vrne mo nazaj k prejšnjemu? Ženska krila, ki so bila leta in leta in docela brez smotra prekratka in zato nelepa, postajajo danes pri slavnostnih prilikah zelo dolga in celo vlečke se vračajo. Ali bomo spet gledali kopalke v širokih krilih z zgibami in turistke z mufi, pompurkami in čipkastimi šali? Mislimo, da smemo mirno reči: Ne! Moderna kultura telesa je postala preveč bistvena sestavina življenja širokih plasti, da bi še kdaj opustili sedanje zdravo, preprosto in jasno pojmovanje sporta.

Tenis nekdanj in sedaj

leki. Ostanke tega naziranja opazamo še danes pri konservativnih Angležih, ki še zmerom hodijo z visokim cilindrom in strumno obešeno puško na lov...

Naša sedanja sportna obleka je postala, da se tako izrazimo, poklicna obleka, smotrena in malone enotna kakor uniforma.

Vloga mode

Takrat se je nenadoma razširil glas, da je veslanje kot tako, to je, brez zveze s trdimi potrebami življenja in poklica kakor pri ribičih in mornarjih — da je vesla-

Tole ni karikatura, nego verna slika nekdanjih običajev

Dve pionirki kolesarjenja

Možje so se začudeni ozirali za njima, psi pa so ju oblagajali.

Skrahirani milijonarji

Oustric

pretkani bankir

V Franciji je bilo že od nekaj dosti sleparskih afer. Tudi podkupovanje uradništva in poslancev igra tam veliko vlogo. Omenimo naj samo afero Tereze Humbertove in panamski skandal, ali pa v novejšem času svetovno znano afero madame Hanau. Po drugi strani pa je Francija tista dežela, kjer je pojem „koncern“ (združitev več trgovskih in industrijskih panog v eno podjetje) malone neznan. To je tudi razumljivo, saj si malone vsak Francoz, ko si prihrani nekaj tisoč frankov, nakupi delnice, da živi na stara leta v miru od rente, zato spekulantom ni lahko priti do večjih paketov delnic, ker so preveč raztresene med ljudmi.

Spekulantom gre v Franciji trda...

Nu, tu pa tam so vendarle nekatere tvrdke zrasle do večjega pomena in si pridobile nekak monopol v svoji stroki, kakor na primer tvrdka Schneider-Creuzot ali pa Cotyjeve parfumske tovarne v Parizu; toda do koncernov ni nikoli prišlo. Niti v dobi najblaznejše inflacijske konjunktore, ko je frank vrtoglavo padal in je vse prebivalstvo okusilo gorje zavoženega gospodarstva — niti takrat ni Francija poznala Stinnesov ne Castiglionov, ki bi poskusili zlit več industrij v eno samo mogočno podjetje.

Takrat bi kaj takega tudi v Franciji gotovo ne bilo neizvedljivo. Toda Francozi so trdi; od nature varčni in skrbni gospodarji, ostanejo rajši majhni, samo da jim je zaslužek zanesljiv, kakor pa da bi spekulirali na milijone, ki bi jim utegnili čez noč skopneti. Zdravo stališče, čeprav se ne sklada z geslom: „Kdor ne tvega, ne zasluži.“ Zakaj Američani, Angleži in Nemci so dokazali, da se dajo na zelo solidni podlagi ustanoviti velike vsote denarja. Naj bo že tako ali tako; v Franciji smo doživeli tak primer le enkrat edinkrat, in še ta se je zgodil, kar je še bolj čudno, šele po stabilizaciji franka.

...to je okusil tudi mali podeželski bankir Oustric

Albert Oustric (izg. ustrič) je tvegala ta poskus in pri tem ravnal po čisto novi metodi. Vsakteri v tej seriji popisanih mož je imel svoje posebne načine. (Pozneje bomo videli, da sta se na primer Ivar Kreuger in Jacob Michael posluževala spet čisto drugih metod).

Oustric je bil pred vojno majhen bankir v še manjšem francoskem podeželskem mestecu, kjer se je prebil skozi življenje, kakor je pač šlo. Bankirjem v francoskih podeželskih mestecih se ni nikoli dobro godilo, zakaj varčni ljudje kakor so Francozi ne spekulirajo; in če ni spekulacije, od česa naj potem bankir živi?

Potem je prišla vojna in Albertu Oustricu se nikakor ni dalo zamenjati prijetno sobo s strelskim jarkom. Zato si je z raznimi zvezami izposloval, da je ostal lepo doma. Njegovi tovariši so bili po

večini na fronti, toda v zaledju so tudi potrebovali mož, in Oustric se je dal oblastvom na razpolago. Dodelili so ga v pisarno, kjer je dobil zveze z vojaškimi dobavitelji, in ni dolgo trajalo, ko je tudi on postal deležen njihovih dobičkov. Tako si je nabral majhno imetje, in ko je zavohal denar, se mu ga je zahotelo še več.

Počasi a zanesljivo

Toda Oustric je znal čakati; čakal je, da je minila prva vojna doba in z njo inflacija —

počakal je, dokler ni Poincaré stabiliziral franka, veseleč se, da je bil eden izmed redkih, ki ni spekuliral na padec franka, nego na njegov dvig. In tedaj je začel njegov sistem polagoma roditi sadove. Imel je silno preprosto metodo, ki je dotlej še nihče ni preizkusil. Samo en zgled:

V Lyonu je bila tovarna za svilo „Armand & Vendé“, srednje velika delniška družba. Njene delnice so sicer notirale na borzah, a niso bile nikakega pomena. Oustric si je počasi nakupil precejšnjo količino teh delnic, se dal nato izvoliti v upravni svet in poskrbel, da so na prihodnjem občnem zboru razdelili zelo visoko dividendo. Seveda je bila ta dividenda neupravičena, zakaj kupčija še daleč ni bila tolikšna, da bi jo bila družba mogla dati. Toda Oustric je napovedal, da bodo zato delnice hitro poskočile, in to se je tudi res zgodilo. Vsi listi so prinesli dolga poročila o velikih naročilih, ki jih je baje dobila tvrdka „Armand & Vendé“ iz inozemstva, in da je družba zato razdelila tolikšno dividendo. Delnice so poskočile; Oustric je naglo prodal vso svojo zalogo in zaslužil čedne denarje — nekaj tednov nato pa je tvrdka „Armand & Vendé“ ustavila plačila.

Skrivnost Oustricovih „uspehov“

Take vrste „kupčije“ je Oustric še večkrat napravil, in njegovo premoženje se je kar vidno kupičilo. Dolgo so se ljudje čudili, kako je Oustricu uspelo, da je vselej, kadar je katera delniška družba, pri kateri je bil Oustric udeležen, izplačala visoke dividende, spravil v gospodarski del uglednih listov tako ugodna poročila — dokler niso ugotovili, da je

imel premeteni bankir poseben fond za podkupovanje listov.

Ko je naposled skandal bušil na dan, se je pokazalo, da je bila cela vrsta poslancev in senatorjev in na stotine uradnikov in založnikov podkupljeno. Toda med tem se je bilo Oustricu posrečilo nakupiti malone vso francosko industrijo svile in jo spraviti v svoje roke, tako da je s svojimi dvanajstimi milijardami frankov (27 milijard dinarjev) postavil na noge enega največjih trustov, kar jih je Francija kdaj videla. Ni bilo lahko spraviti tako premetenega in uglednega moža, kakor je bil Oustric, pred sodišče; zakaj v skandal je bilo zapletenih dosti uglednih mož in vplivnih osebnosti. Toda v veliko čast francoskemu parlamentu, senatu in državnemu pravdnstvu moramo povedati, da niso odnehali, in tako je prišel Oustric v

zapor, večji del njegovega premoženja pa je zaplenila država.

Albert Oustric je tip neumno premetenega provincijalca, ki zna izrabljati naivnost ljudi. Kdor ga je videl, malega, okroglega, vedno zadovoljenega moža z gladko obratim obrazom, ki ni prav nič francoski, je moral misliti, da ima posla s preprostim in solidnim poslovnim človekom. In tak je gotovo izprva tudi bil. Dokler se mu ni porodila misel — kakor tolikim drugod — kako bi prišel s spretnimi manevri do denarja, da spravi v svoje roke veliko industrijsko panogo. Podkupljivost francoskih listov in založnikov mu je načrt znatno olajšala, drugače bi bilo nemara ostalo le pri pobožni želji, in Oustric bi danes ne sedel v ječi, nego bi ostal majhen bankir še v manjšem francoskem mestecu.

Dežela bodočnosti

Avstralija, socialni paradiz. — 35 krat večja od Jugoslavije, prebivalcev pa ima dvakrat manj

7,5 m železnice

pride v Avstraliji povprečno na prebivalca. To je izredno veliko, nikjer na svetu ne pride toliko železnic na 1 prebivalca. Ni čuda; Avstralija je skoraj tolikšna kakor vsa Evropa, ljudi pa ima samo 6½ milijona, to je 70krat manj!

Kdor govori o Avstraliji, ima v mislih petorico velemest, vse drugo je tako rekoč neposeljeno. Vsa ta mesta stoje na južni in vzhodni obali in se imenujejo Perth, Adelaide, Melbourne, Sydney in Brisbane. V Avstraliji poznajo samo vasi in velemesta, srednjega ni. O vaseh se ne da dosti govoriti, velemesta pa so natančno taka kakor recimo New York, samo v dosti manjšem merilu; nebotičniki in velikanski hoteli, prostrane dolge ulice — dvajset km od mesta pa že puščava...

Ta mesta stoje seveda ob glavni železniški prog. Adelaide je zgraje-

150 vrst vrečarjev, ki jih vseh skoraj ni mogoče naštet. Najbolj znani so nam kenguruji. Potem je na milijone in milijarde kuncev, ki se Avstralija silno kesa, da jih je uvozila iz Evrope, ker so se tako razmnožili, da jih ni več moči ugonobiti, in delajo kulturam velikansko škodo. Razen njih živi več vrst papig, črnih labudov in kuščarjev — z njimi se hranijo divjaki — ter seveda moskitov.

37 plemen divjakov

premore Avstralija še danes — vsaj teoretično. Zakaj dejansko so avstralski rdečkokežci malone že izumrli. Sedanja Avstralija je bela, bela do kosti. Divjake so pregnali v gore in le malo jih je še ostalo v ravnini. Tam žive ločeno od belokožnih priseljenčev in vlada že misli na to, da jim te kraje dodeli kot rezervacije, kamor belci ne bi imeli dostopa.

Transport v notranjosti dežele

je stvar sreče in je dostikrat združen z življenjsko nevarnostjo.

na ob edini večji avstralski reki in je mesto samih vrtov, da si lepših skoraj predstavljati ne moremo. Mesto je s prvovrstno avtomobilsko cesto zvezano s Sydneyem; po tej cesti vozijo vsako soboto večnadstropni avtobusi mestne ljudi na nedeljski odpočitek. Adelaide je razen tega tudi največja in najvažnejša luka v Avstraliji; v njenih skladiščih je nakupičeno na milijone bal volne in vreč žita.

Kenguruji in kunce

V tej deželi so doma najbolj čudne živali sveta. Predvsem imamo okoli

Bogastvo in blagostanje

V Avstraliji človek hitro izgubi evropska merila. Tu imamo na primer moža, ki ga drugi skoraj prezirljivo gledajo. Siromak premore namreč samo 100.000 ovac. Blagostanje se v Avstraliji začne šele pri osmem stotisuću...

Zato pa po drugi strani tam ne vedo, kaj je siromaštvo v evropskem pomenu besede. Podpor nezaposlenim Avstralija ne pozna. Sicer tu pa tam srečaš kakega berača — a to je le izjema. Zakaj revščina je Avstraliji

prav tako tuja kakor nepoštenost. Iz vse dežele diha zaupanje, ni je gosposke, ki ne bi verjela potnikovim listinam, ustmena izjava je toliko

Avstralske domačine so hečji preganili v gore in puščavo.

vredna kakor prisega, in napitnino, ki bi jo gost pustil v kavarni na mizi, mu bo natakark prinesel za njim na cesto.

Tak je „commonwealth of Australia“, avstralsko blagostanje: moderni socijalni paradiz.

Canberra

je šolski primer modernega avstralskega duha. Dežela si je zaželela vladne prestolnice. In zato si je zgradila na primernem kraju med Melbournom in Sydneyem na vzhodni obali lep parlament in zraven nekaj najmodernejših hotelov ter to proglasila za novo avstralsko prestolnico. Novo mesto je stalo samotno sredi pustinje in potrpežljivo čakalo ljudi. In ljudje so res začeli prihajati in so mesto počasi poselili. Če to ni moderno!

Ne pesnikov ne komponistov...

Avstralija ima vzorno urejvano časopisje in se nemalo ponaša s številom svojih radijskih naročnikov, ki so sorazmerno najbolj množični med vsemi državami sveta. Toda zato ni do zdaj rodila še nobenega komponista ne pesnika. Morda je zares taká dežela bodočnosti...

Vaš FAVORIT čaka...

... čaka, da Vam neguje in polepšuje Vašo polt, da Vas obda z novo ljubkostjo in svežostjo. Favorit lepih gospa ostane vedno Elida Favorit milo. Negovanje s tem nežnim milom finega, svežega vonja Vam bo v največje veselje.

ELIDA
Favorit
MILO

Hudič na ladji

Napisal Jay J. Kalez

Na tovorni ladji „Westmore“ sta kapitan in prvi oficir napeto gledala skozi svoja daljnogleda.

„Jadrnica brez jadler,“ je rekel čez nekaj časa oficir. „Več signalov visi na njej... zdaj vidim... na pomoč zovejo, kapitan!“

„Prav imate,“ je prikimal kapitan Kremer. „pogledati moramo, kaj se jim je zgodilo.“

Dal je krmarju ukaz, nato pa sta se spet zagledala v skrivnostno ladjo. Bila je ko izumrla.

Tovorni parnik se je čedalje bolj bližal tuji ladji; zdaj je bil že tako blizu, da se je dalo prečitati njeno ime: „Sveta Cecilija“. A kje je posadka? Nikjer je ni bilo videti, in vendar je plula ladja mirno svojo pot.

Kapitan se je nasmehnil. Zapuščena ladja. Lepa nagrada se mu obeta!

„Grant,“ se je obrnil k oficirju, „morda se je kaj hudega zgodilo. Pripravite čoln in pogledajte, kaj je. Toda bodite previdni in če je na ladji kolera, se brez odloga vrnite.“

Grant je z dvema mornarjema skočil v čoln in odplul proti ladji. Njihovemu klicu se ni nikdo odzval.

„Hoj, ladja! Pokažite se!“

Škripanje vrvi in železja na zibajoči se ladji jim je bil edini odgovor. Pristali so k jadrnici in Grant se je z pomočjo obeh mornarjev zavihljal na krov. Nato je pomagal še mornarjema, da sta se popela na ladjo. Paluba je bila prazna, drugače pa se je vse zdelo v najlepšem redu.

Grant se je naslonil na ograjo in pogledal okoli sebe. „Kje so neki ljudje?“

„Tu nekaj ni v redu,“ je tiho dejal mornar MacGee. „Ladja, ki sama plove! Hudič mora biti na njej!“

Grant je pogledal okoli sebe: nikjer znakov upora ne napada morskimi razbojnikov. Vse je bilo, kakor je moralo biti. Očividno je posadka šele pred kratkim izgubila.

Monotano je ropotal stroj, toda za krmilom ni bilo žive duše. Grant je kretil po ozkem prehodu in pogledal v temo pod seboj. Tedaj se mu je zazdelo, da ždi ob znojju kajutne lestvice negibna postava. Stopil je bliže in zagledal nekaj zlato se leskečočega. Oficirska čepica!

„Hej, tam spodaj!“ je zavpil, „zakaj ne odgovorite?“

Postava se ni genila.

„Tak je, kakor bi bil mrtev,“ se je Grant obrnil k MacGeeju, ki je radovedno stal zraven njega. „Dol stopim, vi pa tu počakajte. Če je kolera, ne ostanemo niti sekunde več tu.“

Problem mednarodnega jezika

Prvi ljudje so govorili samo en jezik. Pozneje pa so razmere in preselejevanje rodov ustvarile več jezikov. Pogledajmo Slovane! Dokler so bivali v svoji prvotni domovini, so imeli enoten jezik. In danes? Posamezna narečja so se tako oddaljila od prvotnega jezika, da se prav težko razumemo. Isto se je zgodilo z drugimi narodi.

Vselej, kadar so prišli ljudje skupaj, ki se niso mogli sporazumeti, se je pojavila želja po skupnem jeziku. Ta potreba je postajala tem večja, čim bolj se je razvijala trgovina. Trgovci, diplomati, učenjaki i. dr. so dandanes primorani znati več jezikov. Koliko časa, koliko energije gre v nič! Vso to energijo bi si prihranili, ko bi zavladal nevtralni jezik. Prihranilo bi se mnogo časa, denarja in tudi delovnih moči. Samo en primer: V tajništvu Društva narodov je zaposlenih 45 uradnikov-prevajalcev. Podobno je pri vseh velikih družbah in podjetjih. Vse to bi odpadlo, ko bi vpeljali kak pomožni jezik.

Grant se je spustil po lestvici dol. V nejasni luči, ki je prihajala skozi lino, se je sklonil k negibnemu telesu pod seboj. Ko zid bel obraz je zasrepel vanj, toda kri na ustnicah in na licih mu je dovolj povedala.

To ni kolera! To je nasilna smrt — skrčene pesti so bile nov dokaz za to. Grant je potegnil zlato obšito čepico izpod mrtvečeve lehti. Mrtvec je bil kapitan. Hotel je truplo pokonci postaviti, pa se je sesedlo na tla kakor polprazna vreča moke. Torej ni moglo biti še dolgo, kar je smrt nastopila. In ko je Grant otipal truplo, je opazil, da so vse kosti v njem s prsnim košom in hrbtenico vred zmečkane v brezoblično maso.

Grant je stopil naprej in odprl vrata. Zagledal se je v majhni sobi, v njej je stala miza in na steni je visel zemljevid. Vse je bilo v najlepšem redu, na mizi je bil razgrnjen drugi zemljevid, zraven kompas, kapitanov dnevnik in glasno tikajoča ura. Grant je preletel poslednjo stran dnevnika in kri mu je zastala v žilah.

„10:15 — mornar Perry javlja čudne glasove iz podkrova. Poslal sem dol prvega mornarja Adderja. Nekaj minut nato zakriči Adder na pomoč in začuje se trušč. Pošljem dol črnca Blassyja, pa se ne upa, pravi, da je že prej videl duhá, ki je skakal med zaboji. Pokličem ladijskega tesarja in greva s svetilkama dol. Tam zagledava Perryja in Adderja mrtva. Oba strašno zmečkana. — Črnca groze z uporom, z grozo pripovedujejo, da je hudič obsedel ladjo. Ob 12:02 jih izkrcamo. Tesar in jaz skušava sama ladjo voditi. Mislim, da se bo posadka še pred mrakom vrnila, saj z malimi čolni ne more daleč. — 14:05. Ladijski tesar Boyd je izginil. Ne raz...“

Tu se je dnevnik končal. Grantu je leženo zagomazelo po hrbtu. Dva mrtva, tretji pogrešan! Ni čuda, da je njegov mornar rekel, da je hudič na ladji. Tudi trgovski dnevnik je ležal na mizi. Grant je pogledal vanj. „Sveta Cecilija“ je zapustila Singapore s tovorom trdega lesa, namenjenega kakemu tucatu luk. V San-Franciscu je imela naložiti še drugi tovor. Ka-

Schleyer (1851—1912), katoliški župnik v Lizzelsstettenu blizu Konstancie v Badnu. Bil je filolog in Mezzofanti svojega časa, znal je namreč okoli 50 jezikov. Ta plemeniti mož je vse svoje premoženje in življenje žrtvoval za svoj umetni jezik — volapük. L. 1879. je izdal svojo slovnico s slovarjem (v tem času je tudi Zamenhof imel svojo slovnico že gotovo). Volapük je imel samo eno sklanjatev in spregatev. Izjem ni bilo. Besede so se tvorile s predponami in priponami. Slično kakor v esperantu, n. pr.: pük = jezik, pükik = jezikoven, pükatidel = učitelj itd.

Da volapük ni bil blagovlasen, naj dokaže tale primer:

Gletikos nomik sibinos, kel no päflukom la me stud. Stud binom spag, kel filäbom lani, ä vilom flitän inf gail e filedän ko flam (Ničesar velikega ni, kar se ne bi dalo s poukom raztolmačiti. Nauk je iskra, ki dušo vname in jo vzdigne kvišku, da poleti s plamenom.)

Ali pa začetek očenaša:

O fat obas, kel binol in siili, paisaludomor nem ola! Kömomöd monargan ola...

Galantni prodajalec

„Rada bi imela primerno ploščo za zaročni večer.“

„O, prosim! Želite morda ‚Nastop gladijatorjev‘? Ali pa Chopinovo ‚Zalno koračnico‘?“

pitan „Westmora“ se je lahko veselil: „Sveta Cecilija“ je delala dobre kupčije, zato se sme nadejati lepe premije, če jo reši. Toda kaj je prav za prav s to skrivnostno ladljo?

Grant je poklical MacGeeja: „Temni se že, vzemite svetiljko, da si ogledava stroje!“

„Gospod,“ je s strahom odvrnil MacGee, „tam najbolj straši in jaz... Oprostite, ali ne bi smel rajši tu počakati na vas?“

„Nezmisl!“ je zagodrnjal Grant, „strahovi so za stare ženske!“

„Ne, ne!“ je z grozo zajedljal MacGee. „Ali ne slišite...“

Grant je prisluhnil v smeri, ki mu jo je pokazal mornar. Začul je drobno praskanje, kakor da bi kdo vlekel težko halo po gladkih tleh.

„Podgane,“ je menil Grant in se zdel sam zadovoljen s tem pojasnilom. „MacGee, hujši ste od starih bab!“

„Ne, gospod!“ je slabotno dehtnil MacGee, blede ko mrlič. „Podgane ljudi tako ne zmečkajo, kakor sva našla mrtveca tu spodaj. Niti ena kost ni bila cela v njem. In če so imeli črnici poguma pobegniti na majhnih čolnih na od-

prto morje, so morali že kaj več videti kakor samo podgane.“

Grant se je blede nasmehnil. „Zaradi mene si mislite, kar hočete, ne bom vas silil s seboj. Zamenjajte Speela pri krmilu. — Dober dečko, stari MacGee,“ je še čemerno zagodrnjal, ko se je odpravil dol, „ko le ne bi bil tako praznoveren.“

Nadaljeval je inspekcijski obhod po ladji in prišel v majhno temno kabino. Duh po plesnem mu je udaril v nos, na tleh pa je zagledal — prva stvar, ki se mu ni zdela v redu — odkrit pokrov odprtine, skozi katero merijo mornarji globino. Očividno jo je zaniškaren mornar po meritvi pozabil zapreti. Grant je pogledal v črno globino. In tedaj mu je udarila vroča sapa v obraz in zagledal je dvojico žarečih oči, ki so vstajale proti njemu. Odskočil je, trenutek nato pa se je še enkrat sklonil nad luknjo. Toda zdaj je videl samo temno praznino.

Tisti mah je začul divji krik na pomoč. Grant se je pognal na lestvico in ko je bil na vrhu, stekel h krmilu, ki se je vrtelo zdaj na to zdaj na ono stran. Moža, ki bi moral stati za njim — Speela — ni bilo nikjer.

„Speel! Speel!“ je zavpil Grant. „Že grem, gospod,“ je prišel od nekdaleč odgovor. Grant je šel za glasom in kmalu zagledal Speela, ki mu je prihajal s svetiljko naproti.

„Zakaj ni nikogar za krmilom?“ „MacGee me je zamenjal, gospod.“

„Potem se mu je moralo nekaj zgoditi. Kričal je na pomoč. Ali niste nič čuli?“

Iztrgal je Speelu svetiljko iz roke. „Ne more biti še daleč, morava ga najti.“

Stekel je s svetiljko naprej, še prej pa je pobral železni drog za meritev globine, ki je ležal kraj pokrova. Med tekom je opazil neka vrata, ki so nihala sem in tja, in za vrata žareče oči, švigajoče na vse strani, zraven pa se je čulo demonsko sikanje. Grant je instinktivno dvignil železno palico in z vsilo zamahnil. Nevidna roka ga je oplazila čez prsi, nevidne lehti so ga objele pod pazduho, nekaj čudnega se mu je ovilo okoli telesa in ga potegnilo v luč, ki je prihajala od

Svojo slabo stran je imel volapük z besednim zakladom. Težko si je bilo zapomniti besede, ki so se slišno glasile: bad, fad, gad, jak, kad, lad, nad, rad, jad, zad. Kljub temu se je volapük zelo hitro razširil. Ko pa se je pojavil esperanto, je naglo izgubil z obzorja. V bivši Kranjski se je intenzivno bavil z volapükom župnik Humar na Primskovem pri Litiji.

Esperanto

Začetnik esperanta je dr. Ludvik Zamenhof. Rodil se je 15. decembra 1859 v Bialystoku v guberniji Grodno. Njegova roditelja sta bila žida. Oče je poučeval na gimnaziji francoščino, nemščino in zemljepisje. Mladí Ludvik je obiskoval šolo v rojstnem mestu in v Varšavi. Vseučilišče je posejal v Moskvi in v Varšavi, kjer je postal doktor vsega zdravilstva. Še isto leto se je napotil na Dunaj, kjer je študiral očesne bolezni. L. 1887. se je oženil s Klaro Zilbernik, hčerko nekega trgovca iz Kovna. Zdravniški poklic je izvrševal v večjih mestih brez posebne sreče, naposled se je nastanil v Varšavi. Umril je l. 1917. v velikem pomanjkanju.

Zamenhof se je že v gimnaziji bavil z idejo mednarodnega jezika. Leta

1878. je imel svojo slovnico že gotovo, a čutil se je še premladega, da bi jo obelodanil. Počakal je še devet let. Medtem je oče zvedel za njegove ideje, našel je njegove zvezke ter jih vrgel v ogenj. A Zamenhof je imel zelo dober spomin. V kratkem času je imel slovnico zopet spisano. Nato je dolgo iskal založnika, a zaman. Nihče ni hotel tvegati toliko denarja. Ko se je pa oženil, mu je tast pomagal iz zadrege. Knjiga je izšla pod naslovom „Dro Esperanto. Internacia lingvo. Antaŭparolo kaj plena lernolibro“. Zamenhof se ni podpisal s svojim imenom, zato so mnogi mislili, da se on piše Esperanto. Pozneje pa so ta mednarodni jezik imenovali kratko esperanto in to ime je ostalo do današnjega dne.

Še isto leto je Zamenhof izdal prevod svoje knjige v poljskem, francoskem in nemškem jeziku. Svojo brošuro je jel razpošiljati na vse strani, večinoma brezplačno. V tem času je bil volapük v polnem razmahu. Leta 1887. je filozofsko društvo v Filadelfiji imenovalo posebno komisijo, da prouči znanstveno vrednost volapüka. Komisija je zavrgla volapük, češ da je pretežek. Mednarodni jezik naj bo lahek, slovnica enostavna, pravopis fo-

Naša tretja počitniška številka

izide kot poslednja v sedanji seriji dvojnih števil v zvečanem obsegu z mnogimi lepimi slikami in izbranim pripovednim gradivom

dne 31. avgusta t. l.

Tudi ta številka prinese dvojni tedenski delež (t. j. 4 strani) velezanimivega nadaljevanja romana „Most vzdihov“, na kar še posebej opozarjamo vse ljubitelje te izredno napete zgodovinske povesti.

Modri Solon

Modri Solon je šel nekega dne v Atenah na izprehod. Začelo je deževati. In ker je slučajno imel s seboj dežnik, ga je razpel.

Na ulici „Pod oljkovimi drevesi“ se mu je nenadoma pridružil njegov stari prijatelj Kleon, Protejev sin. Le-ta je kakor zmerom pozabil dežnik doma in je upal, da bo v varstvu Solonove strehe suh nadaljeval svojo pot. V živahnem razgovoru je stopal na Solonovi desnici, z dežnika pa je curljalo na desni Kleonu, a na levi Solonu na rokav. To je modrega Solona jezilo. Tedaj pa se mu je porodila pametna misel.

Ravno pred akademijo je zagledal v nalivu profesorja Stefana.

„Častivredni Stefanos, Filipov sin,“ ga je ogovoril, „hudo mi je, ko te vidim, da si brez varstva izročeni nemilosti nadležnega dežja. Stopi na mojo levico, zakaj tudi tebi sem namenil zaščito pred močo, ki jo Zevs pošilja z neba.“

Z veseljem se je Stefanos odzval povabilu in stopil na Solonovo levo stran.

Tako so trije Atenci šli pod dežnim branikom, z dežnika pa je kapalo na desni Kleonu, a na levi Stefanu na obleko.

Modri Solon pa je suh hodil v sredi.

jala od parnega kotla. Tedaj je uzrl grozotno oglato glavo, ki je švigala pred njegovim obrazom sem in tja, in kri je lila v debelem curku iz zevajoče rane na njej. Bila je orjaška kača, pitonka, debela ko drevo, in njen velikanski trup je otepal v smrtnem boju okoli sebe in drobil vse, kar mu je prišlo na pot. Z obupnimi udarci z železno palico se je skušal Grant oprostiti objema, toda kača ga je kakor snop metala ob steno in na tla. Zdajci pa je začutil, da ga je nekaj dvignilo kvišku, z rameni se je zadel ob strop, in potem ni vedel ničesar več...

Ko je odprl oči, je zagledal umazan obraz, ki se je v skrbeh sklanjal nadenj.

„Midva sva, Speel in jaz, Mac Gee,“ je rekel neki glas. „Ravno o pravem času sva hudiča dobila. Bil je ovit okoli vas kakor vrv. Sreča, da je Speel nekje izteknil sekuro, da mu je razčesnil glavo. — Speel, polij ga še enkrat z vodo!“

Grant se je polagoma osvestil. Ko je spet mogel bistro misliti, se je obrnil k MacGeeju.

„Zakaj ste pa klicali na pomoč?“

„Šel sem signalizirat naši ladji, kakor mi je bilo ukazano. In ko tako grem, zagledam za seboj hudiča, kako šviga s svojimi žarečimi očmi. Zakričim na pomoč, zaženem se v odprto kabino in zaloputnem vrata za seboj. Toda med tem, ko ste vi ležali brez zavesti, je prišlo poročilo z naše ladje. Vzeli so na krov črnice, ki so pobegnili z ladje. Eden med njimi je hotel vlomiti v neki zaboj. Sam je priznal. In ker je mislil, da teče nekdo za njim, je zbežal in pustil pokrov odprt. Tako se je kača splazila iz luknje, kjer so jo imeli zaprto.“

netičen, jezik blagglasen itd. Komisija je razposlala na vse društva učejakov poziv, da se skliče svetovni kongres, ki naj bi definitivno rešil problem mednarodnega jezika.

L. 1905. je bil prvi mednarodni esperantski kongres v Franciji, vodil ga je Zamenhof sam. Otvoril ga je z esperantskim govorom in vsi, ki so se esperantu privatno učili, so ga dobro razumeli.

L. 1889. je Zamenhof priobčil ime na onih, ki so se naučili esperanta: 921 jih je bilo iz Rusije, 29 iz Nemčije, 21 iz Avstro-Ogrske, 9 iz Anglije, 5 iz Francije, 4 iz Amerike, 4 iz Švedske, 2 iz Turčije, iz Italije, Kitajske, Romunske po eden in 2 brez naslova, skupaj 1000. Isto leto je v Nürnbergu začel izhajati prvi esperantski časopis „La Esperantisto“, ki je imel naročnike v Rusiji (355), Nemčiji (124), Švedski (56), Franciji (10), Ameriki (6), Italiji (4), Bolgariji (5), Španiji (2), Angliji, Belgiji, Portugalski in Braziliji (po 1). Kmalu se je osnoval tudi klub v Sofiji, ki je izdal časopis „Mondlingvito“.

Esperanto so posebno pomagali širiti mednarodni in narodni kongresi, ki so se vršili od leta 1905. dalje vsako

leto razen med vojno, in sicer vsako leto drugod. Letos se zbirajo esperantisti vsega sveta v Parizu. V Jugoslaviji so se vršili narodni kongresi v Zagrebu, Splitu, Mariboru, Subotici in letos ob binkoštih v Slavonskem Brodu.

Esperanto je razširjen po vsem svetu in ga ni skoro večjega kraja, da ne bi imel esperantskega kluba. Tudi Slovenija jih ima že lepo število (Ljubljana, Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Radeče, Trbovlje, Logatec). V mnogih državah uče esperanto v ljudskih in srednjih šolah, s pridom ga uporabljajo trgovci, filatelisti, misijonarji itd. Danska in Japonska pa sta že izdelali filme z esperantskim besedilom.

Esperanto so tudi radijske postaje sprejeli v svoj program. Ljubljanska postaja oddaja vsak teden ob torkih (od 20. do pol 21.) zanimiva predavanja v esperantskem jeziku. Tako se seznanjajo drugi narodi z lepoto naših krajev (tujski promet), z našo literaturo itd.

(Kdor želi glede esperanta kakih pojasnil, naj se obrne na naslov: Peter Golobič, šolski upravitelj, Jesenice-Fužine, Gorenjsko. Priložite znamko za odgovor!)

HUMOR

Mark Twain kolne

Majhne anekdote o velikem humoristu

Ko je prišlo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja na trg visoko kolo, si ga je tudi Mark Twain kupil in postal navdušen kolesar. Po cele ure je kolesaril okoli svojega posestva, tako se mu je ta sport priljubil.

Nekega dne se je vrnil s takega izprehoda domov in dejal svoji ženi:

„Odkar imam kolo, šele vem, kaj se pravi kleti.“

„Da te ni sram, Mark!“ ga je pokarala žena. „Kolikokrat sem ti že rekla, da se odvadi te brezbožnosti!“

Samogovor

„Če ljubim Maksa, tudi ako ne bi imel avta? Saj ga vendar ljubim zaradi njega samega — in razen tega ima še vilo in motorno kolo!“

„Saj ne kolnem jaz,“ se je branil Mark Twain. „Kolnejo ljudje, ki jih povozim!“

Tovorni voz kletvic

Da, kletvice — Mark Twain se jih je nalezal, ko je bil še mornar na Misisipiju, in pri kopanju zlata. Ker se je oženil z zelo pobožno ženo, bi se bil potem rad odvadil preklinjanja, pa mu ni prav šlo. Posebno kadar je golf igral, so se mu sočne kletvice kar ysipale iz ust.

Njegova žena se je zgražala. „Mark!“ ga je strogo prijemala, „obvladaj se vendar!“

Ko pa je videla, da vse skupaj nič ne izda, mu je predlagala, naj pri vsaki kletvici spusti v žep kamen, ki naj ga vselej spomni, da se mora takega ponašanja odvaditi. Mark Twain je svečano obljubil, da bo tako ravnal, in je odšel na igrišče.

Zvečer se je vrnil. Ne kakor drugače s poskočnim korakom, nego truden in komaj hodeč. Pred ženo se je ustavil in stresel vse kamne iz žepov pred njo na mizo:

„Tole, draga žena, so samo manjše kletvice — najsobnejše pa še pripeljejo s tovrnim vozom.“

Povest o kači

Mark Twain je dosti potoval po južnih državah in ljudem predaval. Na teh potovanjih je živel v neprestanem strahu, ker je bila voda v tistih krajih zelo nezdrava in neužitna. Veliki humorist se je vselej zgrozil, kadar je pripovedoval o dogodku, ki ga je doživel v majhnem texaškem hotelu.

Črni natakar — tam imajo za natakarje sploh samo črnce — je prinesel Marku Twainu kozarec vode in ga postavil predenj.

„Tom,“ je rekel Mark Twain, „poglej, kakšno vodo si prinesel. Vsa je umazana in celo kača plava v njej.“

Črnc je vzel kozarec v roko, ga podržal proti luči in ravnodušno dejal: „Saj je mrtva, gospod.“

„Ze mogoče,“ je odvrnil Mark Twain, „toda v vodi utegnejo biti še

Junak

Ona: „Povej, možek, če grem v vodo in utonem — kaj bi napravil?“

On: „Tako bi stekel po ljudi — pa če bi moral tudi tri ure daleč v vas!“

kot „meden trs“. Zaradi prevoznih težkoč je bil takrat sladkorni trs še luksuz; življenska potrebščina je postal šele pred kakimi 100 leti.

Prve svilnate nogavice je nosil — moški: francoski kralj Henrik II. Pokazal jih je na svatbi svoje hčere, in

SCHICHTOV

RADION
pere sam

in-
hitrejšje

in-
belejšje

IR 14-32

in preprosto
kakor A-B-C

RAZTOPI
Radion v mrzli
vodi

KUHAJ
v raztopini perilo
20-30 minut

IZPIRAJ
perilo najprej v gorki,
potem v mrzli vodi

njena jajčka, in iz njih bi se razvile kače v mojem želodcu.“

Še enkrat je Tom vzdignil kozarec, ga pozorno pogledal in nato mirno dejal:

„Nič nevarnega ne bo, mister — samec je!“

Trgovskemu potniku rodi žena trojčke, ravno ko bi moral na potovanje. Njegov šef mu dovoli teden dni dopusta in gre sam namestu njega na pot.

Podeželski trgovec se zelo začudi, ko ga zagleda, in ga vpraša:

„Zakaj pa ni danes prišel vaš potnik?“

„Ni mogel, ker je dobil trojčke!“

„Trojčke!“ se razveseli trgovec in si jame meti roke. „Sijajno! Prav mu je!“

„Zakaj vas pa to tako veseli?“ se začudi šef.

„O, kako mu privoščim!“ vzklikne trgovec. „Zdaj bo vsaj videl, kaj se pravi, če človek en kos naroči, pa mu jih tri pošljejo!“

Matura 1982

„Kako se imenuje predsednik Čila, ki je leta 1932. osvobodil svojo domovino?“

„Soliter Veliki, gospod profesor!“

Kje ga boli

„Mama, ali bi danes lahko doma ostal? Nič dobro mi ni!“

„Kje pa, srček?“

„V šoli!“

„Čujte, Ana, preden stopite v mojo spalnico, morate poprej potrkat, ker se mogoče ravno takrat oblačim!“

„O, milostljiva, saj vselej poprej pogledam skozi ključavnico!“

Prvi...

Koliko si domišljamo na visoko stopnjo naše civilizacije! In ne pomislimo, da si Marija Stuart, lepa in toli nesrečna angleška kraljica, ni snažila nosa z robcem, nego... Da si drzni in junaški Kolumb nikoli ni preoblekel srajce, iz enostavnega razloga, ker takrat sraje še poznali niso. In da si je francoski kralj Ludvik XIV. prav za prav le zato izmislil posteljo z baldahinom, da mu ni — padal mrčes na glavo...

Že kratek izprehod v kulturno zgodovino nam odkrije čudne stvari. Ali ste, denimo, vedeli, da se je

prvi dežnik pojavil v Evropi šele okoli leta 1750, in sicer v Londonu, kjer ga je začel nositi Anglež Hanwey, čeprav so se mu ljudje smejali. Videl pa ga je na Kitajskem. Ali tudi veste, da je

prvi monokel nosil rimski cesar Neron, ki si je dal (kakor poroča Plinij) nabrusiti smaragd, da je mogel skozenj bolje opazovati krvave gladitorske boje v arenah!

Prve naočnike pa je izumil florentinski plemič Salviano del Armati († 1317), čeprav so brušene steklene leče, kakor smo gori omenili, s pridom rabili že stari Rimljani.

Prvi sladkor so jedli križarji blizu mesta Tripolisa. Samo da takrat še ni imel oblike kocke, nego je bil znan

kmalu nato jih je imela že angleška kraljica Elizabeta.

Prve vilice je rabila v 16. stoletju neka beneška doževka. Ko je prvič z

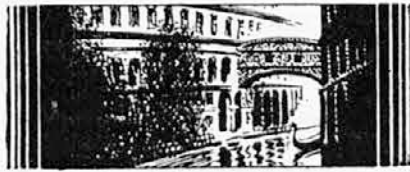

zlatimi vilicami jedla, so se dvorjani zgražali. Zaradi tolikšnega „napuha“, so rekli, pa jo je tudi Bog kaznoval: še za živega je mlada gospa širila okoli sebe nedvoumen — mrliški smrad. (Preobuvanje nogavic in kopal za noge sta bili takrat še neznani!)

Prvo srajco je imela žena francoskega cesarja Henrika VII., a samo eno! Po njeni smrti so jo spravili v rodbinski muzej.

Prvi jedilni list se je rodil v smrtnem strahu. Napravil ga je kuhar Roze za Robespierrove strahovlade v francoski revoluciji, da je omogočil gostom naglo izbero med prepovedanimi jedmi.

MOST VZDIHOV

ZGODOVINSKI ROMAN NAPISAL MICHEL ZEVACO

38. nadaljevanje

Kaj se je do zdaj zgodilo:

Dožev sin Roland Candiano je po šestih letih ječe pobegnul iz beneških temnic, kamor ga je vrglo izdajstvo njegovih „prijateljev“ tisti večer, ko se je imel zaročiti z beneško plemkinjo Leonoro Dandolo. Njegova prva pot iz ječe je bila k očetu, sivolasemu Candianu, ki mu je dal takratni veliki inkvizitor in poznejši dož Foscari vpricho uklenjenega Rolanda iztekniti oči. Našel ga je v neki vasi, kjer so se otroci morčevali iz slepega starca: Candiano je bil blazen!... Roland je hotel poiskati mater: izvedel je, da je umrla od žalosti. Povprašal je po Leonori: povedali so mu, da se je poročila z njegovim sovražnikom Altierijem... Nesrečnež ni vedel, da so deklico nalagali, da jo je varal s kurtizano Imperijo. Ni vedel, da so ji rekli, da je Roland pobegnul iz Benetk. Ni vedel, da se je poročila z Altierijem samo zato, da reši očeta...

Za vse prestano gorje, za zločine, ki so jih storili nad njegovim očetom in materjo in nad njim, se je sklenil strašno maščevati. Prvega je zadel kardinala Bemba, druga je bila kurtizana Imperija, ki ji je ugrabil hčer Bianco. Potem pridejo na vrsto ostali: generalni kapitan Altieri, dož Foscari, veliki inkvizitor Dandolo...

Roland je spravil svojega slepega očeta in Bianco v samotno hišico v Mestru kraj Benetk, kjer skrbi zanj zvesta Juana — tista Juana, ki je žrtvovala celo svojo žensko čast, da je mogla kupiti zdravila umirajoči Rolandovi materi. To skrivališče odkrije razbojnik Sandrigo, ki pozna lepo Juano še od prej, ko je stanovala pri voditelju razbojnikov Scalabrinu, sedanjem Rolandovem prijatelju in zavezniku. Sandrigo Bianco ugrabi, da bi izsilil od Imperije odkupnino. Toda ko deklico zagleda, se divje zaljubi vanjo in jo sklone zahtevati od njene matere za ženo. Ker pa ve, da nima upanja, da bi Imperija dala svojo hčer razbojniku za ženo, obljubi dožo, da reši kardinala Bemba, ki ga je Roland zaprl v Črni jami, če ga imenuje za poročnika v Altierijevi armadi. To obljubi tudi res izpolni.

Leonora slučajno izve, da je Roland ni varal z Imperijo in da ni pobegnul iz Benetk, kakor ji je oče povedal. Izve, da je nesrečnež šest let vzdihoval v najhujših beneških ječah pod Mostom vzdihov in da se zato ni vrnil k njej. To odkritje jo tako silno pretrese, da dobi mrzlico. V deliriju kliče Rolanda in ga zaklinja, naj ji oprostí. To slišita njen mož Altieri in njen oče Dandolo, ki čujeta zraven njene postelje. Še nekaj hujšega čujeta iz njenih ust: Leonora ve za njuno zaroto, ki jo kujeta proti Foscariju!

P. t. novi naročniki, ki jim ta kratka vsebina ne zadošča, dobe na željo brezplačno ponatis prvih 18 nadaljevanj. Nadaljnjih 19 nadaljevanj, priobčenih v št. 12.—32. „Druž. Tednika“, nismo ponatisnili in se dobe le v omenjenih številkah, ki jih pošljemo novim naročnikom za izjemno ceno 20 Din. Denar je treba poslati vnaprej.

„Eno samo sredstvo?“ je zajecel oče in lasje so se mu naježili od groze.

„Da: govorjenje ji je treba onemogočiti!... Poslušajte... vi sami najboljše veste, ali sem ljubil vašo hčer, in ali je še danes ne ljubim...“

„Molčite! O, to je strašno...“

„Ljubim jo, sami dobro veste... Ljubim jo in v tem je moj obup. Ona me mrzi, prezira me, preklinja, jaz pa jo ljubim... A zdaj ne gre več. Eden od naju mora umreti — jaz ali ona!...“

„Molčite!“ je zajecal oče.

„Ne bom molčal! Čisto na koncu sem že bil, ko sem vas dal po-

klicati, da vam to povem, da tudi vi prevzamete svoj del usode, ki jo zdaj sam nosim. Saj ste mi jo vi dali!... Dali! Smešno! Saj ne veste, da sva danes prav tako tuja drug drugemu, kakor tisti dan, preden sva se poročila. Že tisočkrat sem jo hotel ubiti. Že tisočkrat sem prišel k njej, odločen, da napravim konec trpljenju! Zdaj pa ne zmorem več, razumete? Ne zmorem!... O, ljubim jo, tako ljubim, da sem nor od te ljubezni... Teh pet dni sem več pretrpel kakor prej v petih letih. Čul sem jo, kako je klicala svojega zaročenca, ga prosila in zaklinjala, naj ji oprostí, čul sem jo, kako mu je izpovedovala svojo ljubezen, in slednja njena beseda je bila sunek z bodalom v moje srce... A tega še ni dovolj... Zdaj postaja vrhu vsega še utelešena smrtna grožnja... Ali ne vidite, da me lahko pošljejo še na morišče?... Dovolj mi je vsega tega, vam rečem! Ali mar hočete naslednj živeti v večnem smrtnem strahu, ali hočete biti izročeni na milost in nemilost njenemu razpoloženju in maščevalnosti? Odgovorite... Ali hočete tudi vi na morišče?...“

Toda Dandolo je samo zamrmral:

„Moja hči! O, moja hči!...“

In spet je strah zmagal v slabiški duši tega očeta. Toda hotel je še enkrat, še poslednjič poskusiti, da reši hčer.

„Morda,“ je zajecel, „morda ne bo nikoli več govorila o teh rečeh!... Ko ozdravi, jo morda prepogovorite, da vas ne izda... O, milost... počakajte... moja hči vas ne bo izdala...“

Takrat se je Leonora zgenila.

Vsa tresoč se sta moža umolknila in se z grozo obrnila k mladi ženi.

Leonora je odprla oči. Nič več niso bile te oči kalne od delirija, bile so jasne in mrzle, neusmiljene. Mož sta videla ta pogled, in ledena groza ju je izpreletela.

Tisti mah sta vedela, da je Leonora vse čula.

Ona pa je pomislila, da je prišla zanj ura osvoboditve, ura smrti; pomislila je, da lahko z eno samo besedo prikljiče smrt, ko sta njen oče in njen mož odločena, da jo ubijeta.

Vzpela se je na postelji, zbrala vse svoje sile in s trdnim glasom dejala:

„Motite se, oče... Ne bom molčala... Govorila bom... Kakor hitro bom mogla vstati, vaju oba naznam.“

Videč, da sta moža obnemela od groze, je še dodala:

„Prelomila sta dogovor, ki smo ga sklenili na Olivolskem vrtu; s tem da sta onečastila mojo sobo s svojo navzočnostjo, sta me odvezala molčečnosti, ki sem si jo sama naložila; zato bom govorila.“

Altieri je stal tik postelje. Zdaj je sklonil k Leonori svoj obraz, ki je bil spačen od brezumnega strahu.

Tisti mah je strast, ki je bila dotlej glavno gibalno vseh njegovih dejanj in misli, ugasnila, kakor bi odrežal. Še minuto prej je z vsem svojim bitjem koprnel po Leonori; ta trenutek pa jo je tako globoko mrzil, kakor ne bi bil nikoli poznal ljubezni do nje.

Hotel je nekaj reči — morda še poslednjo kletvico ali psovko. Toda glas se mu je utrgal v grlu. Počasi je dvignil roko, kakor da išče mesta, kamor naj udari, da jo tisti mah ubije.

Leonora je z usmevom neizrek-ljive sreče gledala bodalo, ki se je medlo lesketalo v somraku.

Zdajci je roka zamahnila.

Toda orožje je sunilo v stran, se zadržalo v zglavje, dva palca od Leonorinega obraza, in Altieri se je opotekel tri korake od postelje.

Pred hčer se je postavil Dandolo, mrk, bled ko smrt in grozeč.

„Nočem, da moja hči umre!“ je zarenčal.

„Tak ti si me odrinil?“ je zakrčkal Altieri, komaj vedoč, kaj govori in kaj počenja.

„Da, jaz.“

„Torej hočeš tudi ti umreti?“

„Rajši, kakor bi dovolil, da se je dotakneš.“

Altieri je globoko zajel sapo. Instinkt mu je velel, da ne sme delati trušča, drugače je po njem.

Pogledal je Dandolo.

Še nikoli ga ni videl takega.

Ta mož, ta slabič, ki se je zmerom obotavljal, ki ga je vsaka reč spravila v strah, se je bil čisto izpremenil.

Bil je strašen. Kakor bi se bil čudež zgodil, je vstala v njem duša junaških Dandolov, njegovih prednikov, starih dožev, ki so dvignili Benetke do sedanje veličine in moči.

Toda Dandolo je bil še več, bil je še mnogo več: bil je oče.

In prav tako kakor je Dandolo rasel, prav tako je Altieri padal v brezno strahu.

Zajecel je:

„Nesrečnež, ali hočeš, da prideva oba na morišče? Ali si zblaznel, da siliš pod krvnika?“

„Ah!“ je zajecel Dandolo in strašno ihtenje mu je raztrgalo grlo, „kaj mi mar smrti in krvnika in morišča in ječe — vse, vse mi je ljubše od te zločinske strahopetnosti! Da, vse življenje sem bil strahopetec... Prodal sem ti svojo hčer, prodal bi ti celo svojo dušo; in ti si me kupil, zavržen kupčevalec z dušami. Prav! Zdaj pa se zahtevam nazaj! Čuješ? Nazaj se hočem! Ne maram več mesta, ki si mi ga dal, ne maram več slave in moči in stare palače, polne bogastva — vzemi jo! Sebe hočem nazaj in svojo hčer!“

Altieri je stopil korak proti njemu.

Dandolo je potegnil bodalo.

„Svetujem ti, da se ne približaš moji hčeri, če nočeš, da prehitim krvnika.“

„Smrt za smrt!“ je zarjul Altieri. „Tak konec mi je še ljubši!“

Peneč se od besa se je zagnal na Dandolo.

Boj je bil kratek in nem. Čulo se je žvenketanje jekla, in potem —

Iznenada je Altieri omahnil; bodalo mu je prebodlo desno laket. Zvrnil se je po tleh pred posteljo in še pri padanju skušal zgrabiti Leonoro za roko. Toda oče ga je sunil proč, da je zletel v kot.

Njegova rana je bila nevarna, a ne smrtna.

Altieri ni izgubil zavesti.

Z očmi, razširjenimi od groze, z obrazom, spačenim od bolečin in togote, je gledal, kaj se dogaja.

Ko je Dandolo sunil Altierija v stran, se je nemo obrnil k Leonori.

Pokleknil je pred posteljo na tla, prijel Leonoro za roko in jo ihteč pritisnil na svoje žareče čelo.

Leonora se je sklonila k njemu in zamrmrala:

„Oče! Oče moj!“

„Odpuščno mi je!“ je kriknil Dandolo, od veselja kakor iz uma.

„Oče! Oče moj!“ je zajecelja Leonora in obraz ji je zasijal od ponosa.

Dandolo je vstal.

„Nič več ne ostaneš tu,“ je rekel s tresočim se glasom. „Vzamem te s seboj tja doli, v najino hišo na Olivolskem otoku. Sam bom pazil nate, zdravil te bom in ozdravil. Spet bova živela, kakor sva nekaj živela, sama, drug za drugega... Hvala Bogu, da je v najini hiši še vse tako, kakor je bilo prej...“

Toda Leonora je odkimala.

„Pozabili ste, oče, da Olivolo ni več naš...“

Dandolo je odrevenel.

Pozabil je bil! Pozabil na Rolanda!

„Hiša je prodana!“ je zamrmral.

„Da, nekemu tujeu!“ je dodala Leonora.

„Prav,“ je čez nekaj časa rekel Dandolo. „Pa si drugo najameva...“

„Oče,“ je tedaj dejala Leonora s trdnim glasom, „pozabljate, da ni še nobena iz Dandolovega rodu zapustila hiše človeka, ki je njen mož... Ne bojte se zame. Pravkar sem si želela smrti. Zdaj pa vidim, da moram živeti... za vas, oče moj... če za nikogar drugega. Altieri gotovo ve, kaj mislim... On ve, da nikoli ne bo iz mojih ust besede, ki bi izdala njegovo skrivnost. On ve, če še enkrat prelomi naš dogovor, če še enkrat stopi v to sobo, da bi bile posledice zanj strašne... Ve, če se meni zgodi le najmanjša nesreča, da ga čaka morišče, zakaj za menoj bi še vi ostali, da ga pošljete nanj... Kaj ne, gospod Altieri, da pristanete na to?...“

„Pristanem!“ je gluho odgovoril generalni kapitan.

„Še to rečem,“ je povzela Leonora, „da sme moj oče poslednj priti k meni, kadarkoli to želi, podnevi ali ponoči...“

„To je odveč,“ je tedaj rekel Dandolo; „ker ti ne maraš oditi od tod, hčerka moja, ostanem tudi jaz.“

V sosednji sobi si uredim stanovanje, in kdor bo hotel k tebi, bo moral čez moje truplo..."

Altieri je prikimal v znamenje, da sprejme te pogoje. Nato je z naporom, ki ga je bila zmožna samo tako krepka natura kakor njegova, vstal, in ne da bi bil še enkrat pogledal po Leonori in Dandolu, s trdnim korakom stopil k vratom, odrinil zapah in izginil.

Leonoro, ki se je bila pol vzravnala, so tedaj zapustile moči od prevelikega napora, ki ga je prebila te strašne minute; omahnila je na gljavje in izgubila zavest.

XL

Taborišče Velikega vraga*

Vrnimo se k Rolandu Candianu. Bralci se še spomnijo, da je po tistem nepričakovanim nočnem sestanku z Leonoro izročil Scalabrinu povelja za poglavarje, nato pa izginil iz Benetk.

Roland si je rekel, da mora čim prej poiskati Giovannija Medicejskega in za vsako ceno prepričati njegov sestanek z dožem Foscarijem.

Toda v resnici je bežal iz Benetk.

Ali se je mar bal, da ga ne zgrabijo? Ali ga je bilo strah, da ga spet ne vržejo pod Most vzdihov, ali da ne pade v zasedo, ali naposled, da ga ne čaka pot na morišče, ki je bilo zanj pripravljeno na trgu Svetega Marka?

Ne, Roland se ni bal biričev, ne smrti, ne trohnenja pod Mostom vzdihov.

Roland je bežal iz Benetk, ker so mu postale neznosne, ker ga je bilo strah novega srečanja z Leonoro, strah sebe samega, strah njegove ljubezni!

„O Bog!“ si je govoril, jahaje po cestah, v senci orjaških cipres, mogočnih ceder in velikanskih sikomor. „O Bog! Kaj jo res še zmerom tako ljubim! Trpel sem kakor poslednji zavrženec, njeno ime mi je bilo noč in dan na ustnicah, sleherni utrip mojega srca je bil vzdih ljubezni, in ona me na gnusen način izda, kakor ne bi najbolj zavržena pristaniška pouličnica izdala svojega gondoljerja! O Bog! Med tem ko sem trohnel v temnici, je izrabila priliko in se vrgla drugemu v naročje! Vedela je, da jočem krvave solze, a vendar se ji je mudilo pred oltar!... In jaz jo še zmerom ljubim!... Kaj imam res iz blata srce?.. Ko sem si to noč grizel jezik, da zažrim krik ljubezni, ki mi je silila iz prs, je bila mrzla in negibna in iz njenih ust ni bilo niti besedice obžalovanja! Kakor bi mi vrgla miloščino, me je rešila iz zasede, podarila mi je betvico svobode. Tako je to storila, kakor bi bila storila za vsakega drugega izobčenca..."

Tedaj je Roland zasadil konju ostroge v boke in ga pognal v blazen dir, kakor bi upal, da se bo konj od neznosne bolečine zagnal in ga vrgel v prepad...

Toda cesta je bila lepa in ravna, kakor vse ceste prekrasne padške doline. Konj je nekaj časa dirjal kakor brez uma, potem pa je prešel v zložnejši korak. Rolanda so spet objele prejšnje grenke in otožne misli.

* Dogodki tega poglavja so povzeti iz pisem, ki jih je zapustil Aretino.

V 24 urah
barva, plisira in kemično čisti obleke, klobuke itd. Skrob in svetlolika srajce, ovratnike, zapestnice itd. Pere, suši, munga in lika domače perilo
tovarna JOS. REICH
Ljubljana

To menjajoče se razpoloženje je trajalo dva dni.

Toda polagoma je misli o ljubezni in obupu izpodrinila misel na maščevanje. Roland se je spomnil Foscarija, ki je bil eden izmed najbolj neposrednih vzrokov njegove nesreče. V duhu je spet zagledal strašni prizor oslepitve svojega očeta.

„Nič novega se ni zgodilo,“ je mrmral. „Leonore že prej ni bilo več zame na svetu, in je tudi zdaj ni več. Zato pa je še vedno peklenški Foscari in njegova slavohlepnost. In če ga pustim, postane človek, ki je mučil mojega očeta, gospodar Italije... Toda še sem jaz tu!... in za njim pridejo drugi na vrsto!“

Odtlej je združil vse svoje misli v poslanstvo, ki ga je prevzel: da z vsemi sredstvi, če treba tudi s silo prepreči sporazum med dožem Foscarijem in Giovannijem Medicejskim.

Poizvedel je že vse potrebno. Tistikrat je Veliki vrag oblegal trdnjavo Governolo.

Zbral je bil okoli sebe armado z vseh vetrov, razbojnike in obešenjake, ki pa so vsi čutili do svojega poglavarja neomejeno, skoraj fanatično občudovanje.

Načrt Giovannija Medicejskega ni bil čisto jasen. Zdelo se je, da se je ta vojščak bojeval v glavnem zaradi vojne same, iz strasti do ubijanja, ropanja in plenjenja.

Nekateri zgodovinarji so ga krstili za „ljubeznivega vojščaka.“

Toda tega „ljubeznivega vojščaka“ se je vse balo ko šibe božje. A če se že ni tako imenoval kakor Atila, pa si je zato s tem večjo predrznostjo prilastil ime, ki so mu ga dali vojaki, in se je trudil, da upraviči priimek „Veliki vrag“.

Roland je prišel ponoči v bližino Governola, do taborišča Velikega vraga. Giovanni Medicejski se je odločil, da drugi dan naskoči mesto, zato je dal svojim vojakom to noč prosto. V taborišču je vladalo razposajeno veselje, zakaj za drugi dan so vojaki pričakovali zmage in plena.

Bilo je mraz. Oster veter je bril med drevjem in šotori. Vojaki so prižgali velike ognje in posedli okoli njih, masteč se z mesom, ki so ga nagrabili med kmeti, in napajajoč se z vinom, ki so ga izpraznili iz kleti nesrečnih krčmarjev. Glasno vikanje se je razlegalo po taborišču in naraslo do zmagoslavnega bojnega krika, kadar se je kateri skupini posrečilo kje iztekiniti kako žensko in jo privleči k ognju.

Vse to je videl in čul Roland, ko se je bližal taborišču Velikega vraga.

Prišedši do straž, je zahteval, da ga odvedejo pred poglavarja.

Veliki vrag je bil v svojem šotoru sredi taborišča, obkrožen z nekaterimi svojimi poročniki. Šotor je bil velik; mogočen ognj je gorrel pred njim, pred ognjem pa je negibno stražilo dvanajst vojšča-

kov s kratkimi puškami v rokah. Sredi šotora je stala velika miza, obložena z jedmi. Za njo so sedeli Giovanni Medicejski in njegovi oficirji. Veliki vrag je pil in jedel in se zagrohotal na vse grlo, kadar je kdo povedal zabeljen dvopt; da ni bil lepše oblečen od drugih, bi ga bil Roland imel za navadnega vojaka.

Ko so mu privedli Rolanda, je Giovanni Medicejski namršil obrvi.

Ta prašni vitez, čigar mračni obraz je bil v tolikšnem nasprotju z razposajenim veseljem, ki ga je obkrožalo, se je Velikemu vragu zdel slabo znamenje.

Ko je zagledal Rolanda, je pomignil in na mah je smeh utihnil.

„Kdo ste?“ je vprašal Giovanni Medicejski.

„Iz Benetk prihajam,“ je odgovoril Roland, „in bi rad na skrivaj govoril z vami; ime mi je Roland Candiano, in sem sin doža Candiana, tistega doža, ki so ga strahopetno zgrabili sredi svečanosti in ga oslepili v njegovi palači.“

Zamolcklo mrmranje je sprejelo te besede, izgovorjene z mirnim glasom.

Strašna zgodba o Candianu je bila splošno znana; ljudstvo si jo je pripovedovalo kot legendo groze, kakor je postala tragična usoda Rolanda Candiana, ki so ga zgrabili in vrgli v temnico v trenutku, ko je slavil svojo zaroko, legenda ljubezni in gorja.

„Mislim sem,“ je rekel Giovanni Medicejski, „da ste še v ječi...“

„Tudi iz ječe držo vrata, čeprav se ječa imenuje beneška temnica.“

„Tak bi radi govorili z menoj?“

„Če nimate nič proti temu.“

„Bodite dobrodošli za mojo mizo in v mojem šotoru,“ je tedaj dejal Veliki vrag. „Poznal sem Candiana; dober človek je bil, preveč dober, da bi umel vladati; bil pa je po drugi strani mož, ki ni odrekal usluge, če je tako nanese, in reči moram, da sem se razumel z njim. Naj bo torej njegov sin dobrodošel med nami...“

To rekši je Giovanni Medicejski ponudil Rolandu prostor zraven sebe. Roland je sedel in trčil kozarec, ki so mu ga nalili, s kozarcem Velikega vraga. Po tem dejanju vljudnosti se ni doteknil ne jedi ne pijače.

Šotor je spet napolnilo šumno govorjenje in grohot vojščakov.

Medicejec je skrivaj opazoval svojega gosta. Ni si mogel kaj, da ne bi občudoval njegove moške lepote, njegove moči in prožnosti, ki jo je izdajala slednja Rolandova kretnja.

„Če računa s tem, da mu bom pomagal, da postane stari Candiano spet dož, se moti,“ je premišljal Veliki vrag. „Tako mi vseh hudičev, Foscari mi je prehud nasprotnik in mi še v sanjah ne pride na um, da bi si ga naprtil na glavo. Če pa si nemara želi poveljstva nad katero mojih čet, si lahko nad to pridobitvijo samo čestitam.“

Tako sam pri sebi govoreč je Veliki vrag izpraševal Rolanda, kako so ga zgrabili in vrgli v ječo, kakšno je življenje v beneških temnicah in kako se mu je posrečilo pobegniti.

Roland mu je odgovarjal kratko in resno. Toda sleherna njegova beseda ga je še bolj povzdignila v oči Velikega vraga.

Ko je Medicejec naposled označil svojim oficirjem, da je čas, da gredo spat, se je sam pri sebi že odločil, da ponudi Rolandu važno in pomembno mesto v svoji armadi.

Oficirji in služabniki so se odstranili z naglico, ki je pričala, da vlada v armadi Velikega vraga železna disciplina.

„Zdaj sva sama,“ je tedaj rekel Veliki vrag. „Govorite! Kaj mi hočete povedati?... Še prej pa naj vam povem, da sem zapleten v bojne operacije, ki ne trajajo od danes do jutri, tako mi hudiča, mojega patrona; zato ne morem, kakor mi je žal, za vas v Benetkah ničesar storiti.“

Roland je s prezirljivim nasmehom odkimal.

„Zastran tega ste lahko brez skrbi,“ je odgovoril, „svoje posle imam navado sam urediti. Kadar se vrnem v doževo palačo, se bo to zgodilo zato, ker bom sam tako hotel, in ne, ker bi me drugi tja pripeljali.“

„Gromska strela, taki ste mi všeč! Naj vam torej povem, da si bom štel v čast, če prevzamete zapovedništvo katere mojih armad pod mojim vrhovnim poveljstvom.“

„Pokorim se samo sebi samemu,“ je odgovoril Roland. „Vendar se vam zahvalim za ponudbo in za plemenito misel, ki jo je rodila.“

„Kaj pa bi potem radi?“ se je začudil Giovanni Medicejski.

Roland je trenutek pomislil. Zunaj se je poglobilo vpitje in razposajeno kričanje pijanih vojakov; čuli so se le še zamolcki nerazločni glasovi.

„Giovanni Medicejski,“ je tedaj rekel Roland, „vi ste človek vojne in ne politike; vas se boje, ker imate vojsko, ki gre slepo z vami, in ker pripovedujejo vaša bojna dejanja, česa vsega ste zmožni. Toda ostati morate veliki vojščak, kar ste zdaj; če se boste začeli mešati v politične spletke, bo vašega sijaja konec.“

„In kdo vam pravi, da se spuščam v spletke?“

„To vam mislijo predlagati.“

„Kdo?“

„Dož Foscari.“

„Ah! Ah!“ je vzkliknil Medicejec in se zamislil.

„Med Foscarijem in menoj,“ je povzel Roland, „gre boj na življenje in smrt. Giovanni di Medici, prihajam vas prosit, da ohranite nevtralnost med nama.“

„Govorite jasneje,“ je mrzlo rekel Veliki vrag.

Roland je začutil to nenadno mrzlost v Medicejevih besedah in se vprašal, ali ni prišel že prepozno. Zlovešča groznja je zagorela v njegovih črnih očeh.

„Govoril bom čisto jasno,“ je rekel, „in potem boste videli, na katero stran se odločite.“

„Poslušam vas, Candiano.“

„Foscari je trpinčil mojega očeta na nečloveški način; Foscari me je vrgel v beneške temnice, kjer sem prebil šest let; Foscarija je

Gramofonske plošče po Din 1-

izposoja

„ŠLAGER“, Ljubljana Aleksandrova 4
prehod palače „Viktorije“.
Maribor, Slovenska 18

treba kaznovati, njega in njegove sokrivce...“

Roland je izgovoril te besede s tolikšnim sovraštvom, da je Medicejec vztrepetal.

„Tako mi vseh rogatih vragov,“ „ne bi hotel biti vaš sovražnik!“

„Vsi tisti, ki bodo pomagali mojim sovražnikom, bodo moji sovražniki,“ je ledeno rekel Roland. „Naj nadaljujem. Proti Foscariju in njegovim sokrivcem sem začel vojno brez usmiljenja. Eden bo mrtev, jaz ali on, drugega ni. Nu, med tem ko jaz med mornarji in beneškimi ljudstvom izpodkopujem Foscarijevo moč, pa on misli na to, kako bi si poiskal zaveznikov za velike načrte, ki bi ga, če se mu posrečijo, spravili iz dosega mojih rok... In prvi teh zaveznikov, ki je nanje mislil, ste vi, Giovanni Medicejski...“

„Kako to veste?“

„Foscari vam je poslal svojega sla, moža, ki ga dobro poznate...“

„Koga?“

„Pietra Aretina.“

„Pietra! Mojega dobrega Pietra!... Kako rad bi ga spet videl! Kar manjka mi ga...“

„Ne boste ga videli; prestregel sem Pietra Aretina in mu iztrgal skrivnost poslanstva, ki so mu jo poverili, spravil sem ga na varno in prišel namestu njega jaz.“

„To ste se upali napraviti?“

„Da, Giovanni Medicejski, to sem se upal napraviti!“

„In k meni pridete, da mi to poveste! Pri hudičevih rogovih, drznosti vam ne manjka, moram že priznati!“

„Giovanni Medicejski, drznost je poslednje, kar mi je še ostalo!“

„In pravite, da veste, kaj so Pietru Aretinu naložili, da mi pove?“

„Ponovil vam bom doslovno besede, ki naj bi vam jih Aretino sporočil v Foscarijevem imenu. Samo da bom krajši in da bom izpustil vse okrasje, ki bi jih bil on vanj odel. Foscari bi se rad polastil Italije in napravil iz nje eno samo kraljestvo. Predlaga vam, da se pridružite s svojimi četami beneški vojski in njegovemu brodogradstvu. Tako upa dobiti oblast nad vso Italijo in potem bi oba vladala, on v Benetkah ali v Milanu, vi pa bi imeli prestolnico v Rimu ali Napulju. Tak je v glavnih obrisih njegov načrt. Tako je zaveznikstvo, ki vam ga ponuja Foscari. Kaj rečete na to?“

„In če vam povem, kaj mislim, ali boste moj odgovor sporočili Foscariju, kakor ste mi prinesli njegove predloge?“

„Na to se zanesite — ne gledajte na to, kakšen bo vaš odgovor. Nič mi ni bilo lažjega, kakor da vam doževih predlogov enostavno ne prinesem!“

„V tem primeru bi ga moj molk začudil in bi mi poslal drugega sla.“

„Mogoče! Naj bo že tako ali tako, pri povratku ne bom nič manj lojalna kakor sem zdaj. Zato lahko odkrito govorite.“

„Prav. Naj bo! Foscarijev načrt se mi zdi čudovit, take misli rode le geniji, in škoda bi bilo, če mu človek kakršen sem jaz, ne bi pomagal, da jih izvede. V načelu torej sprejemam predlagano zaveznikstvo. Tako sporočite Foscariju.“

„To je vse?“

„Za zdaj vse. Za podrobni dogovor bo seveda potreben sestanek med dožem in menoj. O tem sestanku, o kraju in dnevu mu sporočim po posebnem slu, ki ga pošljem v Benetke. To se bo zgodilo najkasneje v treh, štirih dneh. Koj jutri zjutraj poiščem najslabšo točko Governola in pripravim za poju-trišnjem napad. En dan ostane za plenitev... Potem pa brez odloga pošljem svojega sla, ki bo največ tri ali štiri solnčne vzhode za vami v Benetkah.“

Te poslednje besede je Veliki vrag izgovoril z neko porogljivostjo v glasu, ki Rolandu ni ušla. Zaslutil je, da mu Medicejec pripravlja past. Toda ostal je miren in resen in nobena črta na njegovem obrazu ni izdala najmanjšega nemira.

Foscarijev predlog je Giovanni Medicejskega zares navdušil.

Vojščaku, ki se je dotlej boril križem sveta, brez pravega smotra, je tisti trenutek vstal pred očmi velik cilj.

In neprestano je ponavljal med zobmi:

„Sijajno!... Imenitna ideja!... Vredna je menel!...“

Potem se je naslonil na stol in ironično, s priprtimi očmi pogledal Rolanda.

„Tak res sprejmete?“ je povzel Roland. „Brez pomišljanja, brez obotavljanja?“

„Počemu bi še premišljal!“ je zavpil Veliki vrag. „Ideja je sijajna, vam rečem, zato jo sprejem.“

„Ostane mi torej le še, da vam naštejem nekatere pomisleke.“

„Od tako drznega in preudarnega moža kakor ste vi, Candiano, mi bodo dobro došli.“

„Evo vam torej prvega,“ je dejal Roland z isto mirnostjo. „Tiče se vas osebno. Po moji sodbi ste predvsem vojščak. In iskreno mislim, ko vam rečem, da vas bo politika pogubila. Res da vam bo zaveznikstvo s Foscarijem dalo v roke Italijo, čeprav stvar ne bo tako lahka, kakor si najbrž mislite. Milan, Firenca, Pisa in Mantova so

mogočne republike in če se združijo, bodo strašen nasprotnik. Toda denimo, da se vam čez deset let krvavih bojev res posreči, denimo, da bo premagana Italija takrat pripravljena priznati vas za svojega gospodarja. Denimo tudi, da se zgodi nekaj nemogočega: da vas papež prizna za kralja in da se Evropa ne bo odzvala njegovemu pozivu... Denimo, da se vse to zgodi. Potem ostanete sami s Foscarijem. Vaše vloge bo konec. Začela se bo njegova. Vojščak se bo umeknil in na okrvavljeno prizorišče, ki ste ga vi pripravili, bo stopil diplomat... Kaj se bo takrat zgodilo po vaši sodbi?“

Giovanni Medicejski je zelo pazljivo sledil Rolandovim besedam.

Ironična črta okoli njegovih ust se je izgubila.

Izraz neomejenega zaupanja vase, ki ga je razodeval njegov obraz, obraz zmagoslavnega vojščaka, je izginil. Roland je opazil učinek, ki so ga napravile njegove besede, in je naglo nadaljeval:

„Nisem vam niti omenil zelo verjetnega, morda celo zmagovitega odpora Benetk samih. Benetk, ki jih njihova usoda vodi v svobodno bodočnost. Benetk, ki gledajo na morje in ne na suho zemljo. Benetke si žele miru, trgovine in umetniške slave, in bodo gotovo med prvimi, ki se bodo uprle. Še enkrat vas vprašam: Kaj potem, ko zmagate?“

„Pri hudiču, svojem patronu, vladal bom v Napulju, ali pa celo v Rimu! Kdo mi bo takrat branil?“

„Kdo? Vaš zaveznik, Giovanni Medicejski! Nočem reči, vaš sokrivec. Poznam Foscarija. Izpregledal sem ga do dna. Ko zavzamete Italijo, bo vladal nad njo en sam kralj, in ta kralj...“

„Ta kralj bom jaz!“ je zarenčal Medicejec in udaril s pestjo po mizi, da so zažvenketali kozarci.

Toda takoj se je spet pomiril. Kakor bi se bil ustrašil, da je izdal svoje misli, je dodal:

„Foscari bo lojalna. Če ne bo maral biti izlepa, bo pa izgrda.“

„Prav,“ je dejal Roland, „končal sem s pomisleki, ki se tičejo vas. Ostanete mi še tisti, ki se tičejo mene osebno. Povedal sem vam razloge svojega sovraštva do Foscarija. Če postanete njegov zaveznik, stopite na pot mojim načrtom. Giovanni Medicejski, kolnem se vam pri svoji materi, ki je umrla od trpljenja in gorja, kolnem se vam na glavo svojega trpinčenega očeta, da nič na svetu ne bo rešilo Foscarija tisti trenutek, ko ga obsodim. Lojalno vam povem, da bom podrl vsako zapreko, ki bi stopila med doža, in kazni, ki sem mu jo namenil.“

Vstal je in dodal:

„Premislite se, Giovanni Medicejski!“

„Zdi se mi, da hočete groziti!“ je zavpil Veliki vrag in tudi on vstal.

„Svarim vas, nič drugega. Foscari je zločin, jaz sem osveta. Izbirajte!“

„Sem si že izbral!“ je zarjul Veliki vrag. „Hej, k meni!“

Dvanajstotnica oficirjev se je zagnala v šotor.

„Zgrabite tega človeka!“ je zapovedal Giovanni Medicejski. „In pazite nanj, dokler ne odredim, kaj se z njim zgodi.“

Rolanda so tisti mah obkolili z vseh strani.

Toda ostal je prav tako miren, kakor takrat, ko je stopil v šotor.

„Medicejec,“ je mrzlo rekel, „dal sem vam izbero med Zločinom in Pravico. Pazite, še je čas...“

„Odvedite ga!“ je odgovoril Veliki vrag.

„Sami ste si izbrali!...“

Roland je te besede izgovoril brez srda.

Še je govoril, ko sta stopila k njemu dva oficirja in mu položila roko na ramo.

Bralci vedo, da je bil Roland herkulsko močan.

V trenutku, ko je obrnjen k Velikemu vragu, dogovoril svojo grožnjo, se je počasi obrnil; njegov obraz, ki je bil dotlej tako mrzel, se je mahoma izpremenil in postal strašen in plameč.

Z bliskovito kretnjo je sunil roke od sebe.

Oficirja sta padla po tleh kakor posekana.

V enem skoku se je Roland zagnal proti vratom šotora.

„Po njem! Po njem!“ je zatulil Veliki vrag.

„Izdaja! Zgrabite ga! Zgrabite ga!“ je zarjulo osem ali deset oficirjev in že so napravili med Rolandom in vrati živ zid z naperjenimi bodali.

V istem času se je bližala šotoru četa vojakov, ki jih je privabilo vpitje, straža pred šotori pa je napravila polkrog in izdrla pištole.

Roland je potegnil svoj težki meč, ki ga je zmerom nosil s seboj.

Skočil je v kot šotora in z nečloveško močjo potegnil predse veliko mizo, da mu bo služila za branik.

„Ubijte ga! Ubijte ga!“ je tulil Veliki vrag med žvenketom orožja, ki je vstalo v taborišču.

„Medicejec!“ je zarjul Roland, „ne pozabi, da si zavrnil mojo pravico in da te je moja pravica obsodila!...“

Za bistre glave

Na sliki vidimo štiri gospode, ki očividno nekoga čakajo. Gospodična Hedviga je čitala oglas v nedeljskem listu in je dobila od inserenta dopis s prošnjo za sestanek na tem kraju. Da ga bo spoznala, bo imel gospod v roki časopis. Kateri teh štirih gospodov je zdaj pravi? Na katerega naj se gospodična Hedviga obrne?

(Oglas se glasi v prevodu: Sportno in zakonsko tovarišico išče soliden mlad mož srednjih razmer, 30 let star, dobrih manir, sovražnik vsake pretiranosti. Ponudbe poštno mislečih dam na oglasni oddelek lista.)

RESITEV PROBLEMA ŠTEV. 6

Krog gre skozi točko 2.

XLI

Boj strasti

V Imperijini palači, v stanovanju, ki ga je kurtizana opremila z vso deviško eleganco za Bianco...

Mati in hči sedita druga zraven druge in se držita za roke. Bianca je ravno pripovedovala materi o vožnji v Mestre, o bivanju pri Juani in o nenadnem prihodu Sandriga.

Rolanda toliko da je omenila, toda že iz teh besed je Imperija videla, kako veliko spoštovanje, kolikšno občudovanje in zaupanje čuti Bianca do njega. Zato je s čedalje večjim nemirjem poslušala hčerino pripovedovanje.

„Glavno je,“ je naposled rekla, „glavno je, da si spet pri meni, dete moje. Nikaka nevarnost ti več ne grozi, in zasluga za to gre temu pogumnemu oficirju... gospodu Sandrigo.“

„Saj nisem bila v nevarnosti!“ je vzkliknila Bianca. „Pri Juani mi ni nič hudega grozilo... Nevarnost je bila tu... nevarnost je bil ta človek, ki me je ugrabil... to pošastno bitje, ki sem ga komaj videla, pa so se mi vendar njegove črte za zmerom zarezele v spomin...“

Bianca je govorila o Bembo. Nesrečna deklica je trepetala.

„Tega človeka se ti ni treba več bati,“ je gluho dejala Imperija.

Bianca je zmignila z glavo.

„Kdo ve, ali se še kdaj ne vrne!“ je zamrmrala.

„Ne vrne se, ker je mrtev!“ je gluho rekla Imperija.

Kurtizana se je zatopila v mrko sanjarenje. Da, Bembo je mrtev, ubit od Rolandove roke. Sam ji je to povedal. Koga bo zdaj zadela Candianova osveta?

Vedela je, da se je Rolandu posrečilo uiti z Olivolskega vrta, kjer so mu bili pripravili past.

Toda Roland se bo še vrnil! O tem je bila kurtizana trdno prepričana.

Ko bi le vedela, kakšno vlogo igra Leonora! O, saj jo sluti!

Njen boj z Leonoro ji je ostal v pekočem spominu. Zakaj Imperija je podlegla, in tega nikoli ne pozabi!

Morala je Leonori izdati skrivnost Rolandovega bega!... O, gotovo Leonora ta trenutek misli na to, da poišče njega, ki ga je tako ljubila! Morda je celo že z njim govorila?

Zdaj ni sovražila samo Rolanda Candiana, zdaj je sovražila tudi Leonoro Dandolo, oba je sovražila, oba nekdanja beneška ljubimca! Da, besno ju je sovražila. In prej ne bo imela miru, dokler ne bo vedela, da leži nagrobni kamen na grobu obeh ljubimcev...

Stresla se je in obraz ji je spahčil tako strašen in nepomirljiv izraz groznje, da se je Bianca preplasila.

„Kaj ti je, mati?“ je vprašala deklica. „Tako čudna si...“

„Mislila sem na tega človeka, ki si mi pravkar o njem govorila, na človeka, ki te je hotel ugrabiti... Toda ne boj se: zdaj je mrtev.“

In vnovič ji je prišel Bembo na misel — prvi, ki je padel od Rolandove roke.

„Da,“ je zamrmrala, kakor da govori sama s seboj, „Bembo je padel... Kdo pride zdaj na vrsto?...“

Takrat je stopila v sobo Imperijina sobarica.

„Nekdo bi rad z vami govoril, gospa...“

„Kdo je ta nekdo?“ je vprašala Imperija.

„Ni mi povedal imena.“

„Ali je že bil kdaj pri nas?“

„Nisem mogla videti njegovega obraza, ker si ga je zakril s plaščem.“

Ob tej skrivnostnosti in opreznosti je Imperijo izpreletelo kakor blisk: eno edino ime ji je stopilo pred oči in ena edina slika je vstala pred njo.

Roland Candiano!...

Roland edini je moral tako paziti, da se ne izda, ko pride k njej!

Vstala je, bleda in razburjena in se instinktivno pogledala v zrcalo. Mehanično si je segla s svojimi čudovito oblikovanimi prsti v lase, si popravila frizuro in se skušala napraviti zapeljivejšo.

Za koga? Za Rolanda?... Kaj ga mar ne mrzi iz vse duše, odkar — iz vse duše — ljubi Sandrigo, poročnika pri beneških strelcih?...

Da, mrzi ga!

Da, zadavila bi ga s temi prsti, ki so tisti trenutek hlastno popravljale lase, da bo lepša in mikavnejša...

Toda... morda pa bo padla na kolena pred osovraženega moža, ki je njegova slika vkljub vsemu sovražstvu še zmerom visela v skrivnostnem svetišču ljubezni...

„Če je on — in kdo naj bi drugi bil? — ne pride več živ odtod!“ je zaškrtala z zobmi.

Pri teh besedah je segla po srebrni skrinjici na mizi, jo odprla, vzela iz nje črtalo in z vročično naglico potegnila z njim črto črto nad očmi, da poudari njih lesk, in nato rahlo pordecila usnice.

Imperija je popolnoma pozabila na svojo hčer.

Tudi Bianca se je izpraševala, kdo bi mogel biti ta neznanec, ki hoče govoriti z njeno materjo.

Uboga deklica je trepetala.

Toda ona ni trepetala zaradi misli na Rolanda.

Trepetala je, ker je videla v duhu onega strašnega moža z zoprnim obrazom, ki ji tolikokrat ponoči ni dal spati.

In zdajci ga je zagledala v polodprtih vratih, za sobarico. Njegove lokavo žareče oči so se polne neprikrite pohote uprle vanjo. Smehljaj se je in njegov nasmeh je navdal nesrečnega otroka z ledeno grozo.

Blazna od strahu je Bianca kriknila in omahnila nazaj.

Imperija se je obrnila k vratom. „Bembo!“ je kriknila nič manj v strahu kakor njena hči.

Bembo je stopil korak naprej.

Pozdravil je in se ponižno priklonil.

„Nisem mogel več čakati... tako silno sem si vas želel videti, gospa, ... in tudi vas... predvsem vas, gospodična,“ je dodal in se obrnil k Bianci.

Imperijo sta med tem minila prva groza in praznovorni strah: videla je, da stoji res pred njo Bembo s kožo in kostmi. Prijela je kardinala za roko, pomignila sobarici, naj pazi na Bianco, potisnila

Bembo iz sobe in zaprla vrata za seboj.

Nekaj trenutkov nato sta bila kurtizana in duhovnik v tisti mali sobi, kjer je Imperija sprejemala svoje intimne goste.

„Zakaj nisva tam ostala?“ je zajeceljal Bembo.

„Zakaj? Enkrat ste se že drznili vdreti v sobo moje hčere... Tako ravnanje se mi zdi zelo čudno, da vam odkrito povem.“

Bembo se je spustil v naslanjač. Vrnila se mu je spet njegova stara hladnokrvnost.

Silno razburjenje, ki ga je bilo prevzelo ob pogledu na Bianco, se je umeknilo tisti lokavi prisotnosti duha, ki ga je le redko zapustila.

„Vidim,“ je rekel, „da morava res govoriti o najinih stvareh. Izvolite me torej poslušati, gospa, pa se pogovoriva, ker že tako hočete.“

Naši bralci gotovo še niso pozabili prizora, ko je Sandrigo sporočil kardinalu Bembo, da se misli v kratkem poročiti z Bianco, in ga prosil, da blagoslovi njegovo zvezo na svečan način v katedrali.

Bembo je bil prvimah obstal, kakor bi bila strela šinila vanj.

Potem pa se je odpravil k Imperiji, ves zmeden, komaj vedoč, kaj naj stori ali reče.

Toda ko je stopil iz gondole pred marmornatimi stopnicami razkošne kurtizanine palače, je imel v glavi že celoten načrt.

Videli smo, da se ni hotel dati spoznati.

Bembo je dodobra poznal notranjo ureditev palače in je vedel, kod mora iti, da pride do sob, kjer prebiva Bianca. Zato ni čakal, da ga Imperija sprejme, nego je nestrpno zavil po hodnikih in prišel do Biancinih sob skoraj v istem času kakor sobarica.

Zagledal je Bianco.

Zdela se mu je še lepša, še bolj vredna poželenja kakor kdaj prej.

„In ta kokoška,“ je zagodrnjal sam pri sebi, „naj pripade razbojniku!... Nikoli!“

Takrat ga je Bianca zagledala. Bembo je sklenil, da pride v Biancino sobo, naj stane kar hoče, in da ostane z deklico na samem. Toda strast ga je tako zmešala, da je brez odpora sledil Imperiji, ko ga je prijela za roko in potegnila iz sobe.

Kurtizana ga je zdaj gledala z grozo v očeh.

Torej je to res Bembo, ki stoji pred njo?...

A če je tako, se je Roland Candiano samo širokoustil?

In potem ni tako strašen, kakor se je delal, če se je moral zatekati k lažem — ko je Bembo vendar še živ!

„Ali ste bili ranjeni?“ je vprašala, kakor bi bila preslišala kardinalove poslednje besede.

„Ranjen? Kaj še!... Ali mar mislite, da je mene tako lahko raniti? Ah, gospa,“ je dodal, igraje se s to besedo, „zdi se, da me je res težko raniti, ko ne pokažem užaljenosti nad sprejemom, ki ste mi ga pripravili!“

„A vaša odsotnost...“

„Potovanje, gospa, majhno potovanje v okolico Benetk.“

„Ni mogoče! Da vas niso ranili tisti večer, ko ste mi hoteli ugrabiti hčer!... Glej, glej! Torej

tudi ni res, da vam je Roland Candiano otel Bianco?“

„Kdo vam je natvezil to pravljico?“

„Candiano sam!“

„Tak ste ga tudi vi videli!“ je vzkliknil Bembo in prebledel.

„Nu, zdaj ste priznali, da ste ga videli!“

„Da, res je. Videl sem ga, in povedati vam moram, gospa, da je življenje nas vseh v nevarnosti.“

„Vem!“ je pritrdila Imperija in vztrepetala.

„Bolj kakor kdajkoli moramo paziti, bolj kakor kdajkoli moramo ostati združeni. Če sem mu to pot ušel, se je zgodilo le z očitno božjo pomočjo. Toda drugič ne vem, če bom imel toliko sreče... Za mene, za Foscarija in Altierija boj še ni tako težak; možje smo, in naj bo Roland Candiano še tako strašen, na koncu koncev je vendarle samo človek. Toda vi, gospa, vi, slabotna in osamljena ženska — kdo bo vas ščitil, kdo drugi če ne mi, kdo drugi, če ne — jaz!...“

Počakal je, kako bodo te besede učinkovale na Imperijo.

Toda v njegovo veliko presenečenje Imperija ni pokazala groze, ki jo je pričakoval.

Imperija je tisti trenutek mislila na to, da že ima zaščitnika, močnega in smelega.

Ta človek je bil Sandrigo.

„Odkod ta njena mirnost?“ je premišljeval Bembo.

Obrnil je napad in povzel:

„Sicer pa vas že razmere silijo, da ostanete moja zaveznica.“

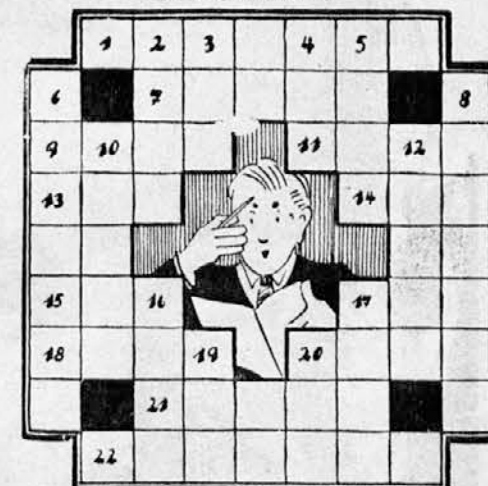
„Tak je tudi moj namen, lahko mi verjamete,“ je mrzlo odvrnila Imperija.

„Udarimo z največjim polenom,“ je tedaj obupno zamrmral kardinal.

Napravil je neizprosni obraz, ki je bil v čudnem nasprotju s hinavsko-sladkim glasom, ko je zdaj rekel:

„Nemara ne veste, gospa, česa vsega sem zmožen, če bi nesreča hotela, da postaneva sovražnika...“

Križanka

Vodoravno: 1. simbol vladarjev, 7. glasilo, 9. vodna žival, 11. madžarska reka, 15. žensko ime, 14. pokoj, 15. del voza, 17. vozniška potrebščina, 18. del noge, 20. žensko ime, 21. reka v Afriki, 22. starogrška vas; po njej se imenuje neka sportna panoga. Navpično: 2. blago, 3. doba, 4. zločinec, 5. oblika osebnega zaimka, 6. država v USA, 8. prebivalec afriške kolonije, 10. misel, 12. zvezda, 16. žensko ime, 17. urad (tujka), 19. začrtana pot, 20. številka.

Rešitev križanke iz 31/32. številke

Vodoravno, po vrsti: Kranj, ambra, t, o, k, Perun, šotor, rm, nabob, re, saj, dar, sin, tv, čmrlj, ot, Isère, Irena, e, e, e, divan, Agata.

Filmski igralci in lepota

Dostikrat ljudje izprašujejo, zakaj tako malokrat igrajo Fritz Kortner, Asta Nielsen, Paul Wegener in drugi res prvovrstni igralci. Da se jih družbe ogibljuje časih tudi namenoma, je morda res, res pa je tudi, da igra pri tem veliko vlogo neka posebna varianta krize. To je kriza karakternih igralcev. Vzrok tiči v tem, da je razina filmske produkcije in filmskega občinstva v poslednjem času strašno nizka.

Pojem „lepote“ v umetnosti so že od nekdaj radi zlorabljali. Dolgotrajnega razvoja je bilo treba, da je svet prišel do razumevanja, da je tudi grdo lahko lepo. Ta trditve postane jasna, čim jo utemeljimo: namen umetnosti je pokazati vse oblike človeka in njegovega življenja. Kazanje človeka in njegovega življenja ne sme biti enostransko, ne sme biti samo v polepšanem in dostikrat neresničnem slikanju življenja v zmislu frizerskega salona. Umetnost je daleč od kozmetične lepote. Nikakor ne prezira lepote oblik, toda prav tako ne more in ne sme biti sužnja take lepote.

Preprosti ljudje žele, da bi jim umetnost dala nekaj, kar jih bo odtujilo od njihovega malenkostnega, vsakdanjega življenja, kar jih bo za nekaj časa osvobodilo njihovih vsakdanjih skrbi. Razumljivo je, da je ta potreba v današnjih hudih časih neverjetno velika in da je pri preprostih ljudeh še močnejše poudarjena kakor pri bolj izobraženem občinstvu.

Tako so lepi igralci dobili monopol pri filmu. Prav tako kakor so izginili iz filmov siromaki, prav tako kakor so filmski arhitekti opremili še stanovanja filmskega zlikovca ali siromašnega dijaka s takim komfortom, kakrš-

nega dostikrat še bogataši nimajo, tako se je vse izpremenilo tudi pri igralcih samih. Mars in Venera vladata danes v filmu. Močni, lepi, ljubeznivi, polizani ljudje, ki imajo zmeraj uspehe. Smehljajoči se fantje, sportno vzgojeni, ki radi pojejo — zaradi pojočega filma seveda — fantje, ki beže iz siromaštva v srečo, ki je skoraj vselej za lase privlečena.

Resen film je mogoč samo še v obliki, kako se siromašen in seveda lep fant pretolče skozi ovire, ki mu jih je ustvarilo življenje. Da ti junaki ne bi izgubili spoštovanja občinstva, odkrivajo slabosti in teko naposled proti sreči kakor pes za zajcem.

Schillerjev „Tell“ se mora zahvaliti za svojo popularnost svoji umetniški

Ursula Grabley

zgradbi in svojemu simpatičnemu glavnemu junaku. Toda svoje ravnotežje je dobil Tell z močno notranjo borbo. Podobnim filmskim junakom manjka prirodnosti, ki bi napravila iz njih ljudi in dramatične osebnosti. Junak modernega filma je degradiran na lutko z nasmejajočim ali pa mrkim obrazom. Ta lutka mora povsod zmagati, ne da bi pokazala, da se za njo

Wallace Beery

skriva človek. Tako so postali igralci manekeni.

Dovolj je, če pogledamo, kakšne vloge je Jannings igral nekoč in kakšne igra danes. Spomnimo se „Klica mesa“ in „Sinjega angela“. Ne v prvem ne v drugem filmu si ni pridobil naklonjenosti občinstva z lepoto ali pa z „dobrimi deli“. Bil je človek. Danes igra v filmu „Viharji strasti“ ljubeznivega vodjo razbojnikov in idola žensk. Krade in ubija ne da bi postal nesimpatičen. Tak film pomeni veliko tragedijo. Pomeni, da se je film popolnoma podal pojmovanju in zahtevam občinstva. Zato tak film ni umetnina, ker umetnost koncesij ne pozna in ne prizna.

Hamlet ni sportni tip, Rihard III. nima sex-appeala, Faust ne prinaša dekletom sreče, Othello in Shylock sta nesimpatični osebnosti in Penthesilea ni vloga za Marleno. Zmisel za dramatičnost v filmu izumira. Junaki, ki propadajo, izginjajo. Spomnimo se „Krika mesa“ ali „Notredamskega grbea“. Filmi kakor „David Golder“ in Langov „Morilec otrok“ niso trgovski

filmi. Asta Nielsen je danes mogoča le še z obrazom Grete Garbo.

Karakterni igralci morejo danes nastopati le še kot komiki. In vedeti morajo, da bodo ljudje gledali njihovo komiko, ne pa karakter, ki ga za njo skrivajo.

Zato dobri filmski igralci danes ne morejo dobiti vlog! (Filmwoche)

KAKO SO POTEGNILI LILIAN HARVEY

Neki neresnež v Berlinu si je dovolil te dni neumno šalo na rovaš igralke Lilian Harvey. Neznanec je po telefonu naročil v najboljšem berlinskem modnem salonu enajst oblek in želel, da jih takoj dostavijo neki firmi. Lastnik modnega salona jih je seveda takoj poslal: tu so dali kurirju še eno obleko in ga poslali v hotel, kjer stanuje Lilian Harvey s svojimi režiserji. Kurir je v hotelu res dobil Lilian Harvey, ki se ni malo čudila, ko je čula, za kaj gre. Nič manj se ni čudil kurir, ko je čul, da so firmo potegnili.

Ni izključeno, da je vse le neuspešna reklama za modni salon, ki je hotel postati znan s pomočjo priljubljene nemške igralkice.

Lilian Harvey

Po časopisnih vesteh je Lilian Harvey podpisala pogodbo pri Foxu in odpotuje v kratkem v Ameriko.

KINO PODNEVI

Iz Prage poročajo, da je neki praški izdelovalec filmov izumil nov način predvajanja filmov pri dnevni svetlobi. Izum temelji na projiciranju skozi steklene prizme. Kakor pišejo, je tako popoln, da skoraj ni razlike med filmi, ki jih predvajajo ponoči ali podnevi.

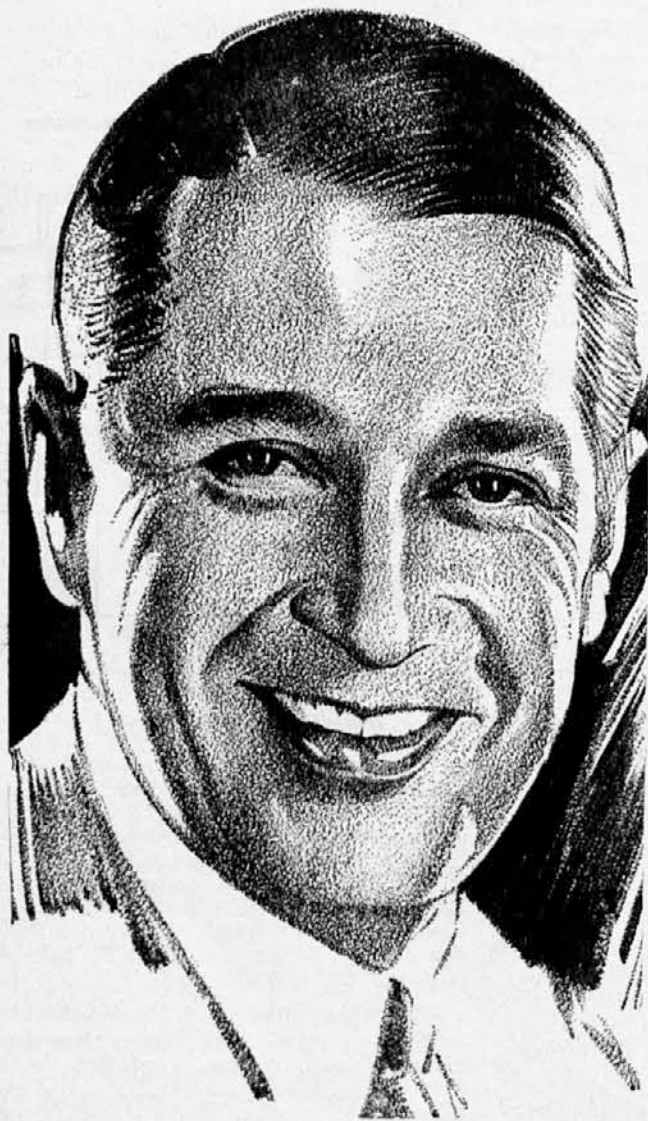
STAN LAUREL IN OLIVER HARDY PRIDETA V EVROPO

Stan Laurel in Oliver Hardy, Pat in Patachon v drugi izdaji, sta v Ameriki najbolj priljubljena komika. Zdaj se pripravljata na daljše potovanje po Evropi in mislita obiskati vse večje evropske prestolnice. Za zdaj je gotovo, da prideta v London, Pariz, Berlin in na Dunaj.

CHARLOTTE SUSAN POJDE V AMERIKO

Te dni je bila v Berlinu podpisana triletna pogodba med nemško filmsko zvezdo Charlottto Suso in zastopniki ameriške filmske družbe Metro. Charlotti Susi so zagotovili 8 milijonov dinarjev na leto. Sloviti hollywoodski manager Irwing Thalberg, ki je videl to nemško igralko samo v enem filmu, je bil nad njeno igro tako navdušen, da je takoj poslal v Evropo enega svojih ljudi, ki je sklenil z njo pogodbo. Z njo hoče lansirati v Ameriki nov ženski tip. Videli bomo, ali se mu bo posrečilo.

Na slikah: na levi Maurice Chevalier, na desni Sylvia Sidney

Kakšno darilo si želi sodobna žena

Ali še niste nikdar videli moškega, ki je letal od izložbe do izložbe, ker ni dobil nikjer nič primerne za svojo ženo, sestro, prijateljico ali kako drugo žensko? Devet desetih vseh predmetov, ki so v izložbah razstavljeni, je namenjenih ženskam in vendar ni mogel izbrati nič „primernega“.

Usmilimo se takega siromaka in dajmo mu nekaj navodil, kako naj drugič kupi!

Pozor! Ženski, ki ima dovolj denarja, ne kupujte ničesar, kar bi le od daleč dišalo po praktičnem, kajti to si lahko sama kupi. Prijetno jo boste presenetili le s kakim res luksuznim predmetom. Ženski pa, ki mora z denarjem računati, ne prinesite nič takega, česar ne bi mogla potrebovati, ker bo takoj začela z obžalovanjem računati, koliko koristnega bi lahko kupila za denar, ki ste ga izdali za nepotrebni luksuz. Veselila se bo vsakega praktičnega darila, da bo le za nekaj dinarjev boljši, kakor bi si ga morda sama privoščila.

Orhideje v lepih vazah, dragocene knjige, majhni umetniški predmeti, nakit in podobno je luksuz. Vse drugo, kar spada med vsakdanje potrebne predmete, štejemo med praktična darila.

In zdaj preidimo k podrobnostim!

Rokavice bodo vsako žensko razveselile. Če ne veste, katero številko bi vzeli, vzemite kolikor mogoče majhno številko, saj boste lahko zamenjali. Isto je tudi s čevlji. Razveselil boš žensko tudi z lepo žensko torbico.

Lepa darila so parfemi ali pa garniture za ročno torbico: doze za puder, rdečilo, ogledalce in glavnik. Tudi pižame niso predraga, a vendar lepa darila.

Ženski boš ustregel tudi s kovčgom, posebno če rada potuje. Razveselil jo boš z lepim jedilnim priborom, ali pa s svetiljko za nočno omarico. Sploh z vsem, kar se lepo prilega v sobo, česar pa še nima.

Moškemu, ki bo te nasvete upošteval, pač ne bo več težko kupiti ženski primerno darilo.

Kako pripravljaj buče

Buče so dobre za kuhanje, dokler lahko vtisnemo noht v kožo. Če pri tem začutimo upor, je sadež že prestar.

Kisle buče

Bučo razrežemo vzdolž na osem kosov in iztrebimo peške. Potem kose olupimo, razrežemo v debelosti rezancev ali pa nastrgamo. Nato jih osolimo in pustimo pol ure v skledi. Sok iztisnemo in jih polijemo s kisom. Naposled jih zalijemo z mesno juho in kuhamo deset do petnajst minut. (Če ne vlijemo kisa tako zgodaj, se buče razkuhajo v kašo). Potem zalijemo svetlo prežganje z bučno juho, dodamo še precej smetane in — če je pri roki — nekaj pražene slanice.

Za zimo!

Bučo razreži na kocke, ki naj bodo za prst debele, nato jo osoli in pusti čez noč stati. Zjutraj vloži koščke v kozarce za vkuhanje z ožjim vratom in primešaj nekaj strokov paprike, lovorjevih listov, kopra in celega popra. Kis prekuhaj in ga zlij na buče, ko je še vroč. Drugi dan kis odlij, ga še enkrat prekuhaj in vrelega zlij na buče. Čez tri ali štiri dni to spet ponovi. Buče naj segajo le do vratu kozarca. Na vrh nalij za tri ali štiri palce debelo čistega kuhanega masla. S tem boš dosegla, da bo kozarec neprodušno zaprt in buče se ti ne bodo pokvarile. Kozarce zaveži s pergaminom. Maščobo, ki je na vrhu, boš lahko porabila, ko boš kozarce odprla.

Bučo se skisajo kakor zelje!

Narezane buče deni na desko, potem jih nasoli in jim iztisni sok. Nato jih

Če še ne veš

Kadar moraš osnažiti rob štedilnika, ne vzemi s mirkovega papirja v golo roko. Podloži ga s kepico časopisnega papirja. Tako boš imela več moči v rokah in razen tega se ne bodo roke umazale in razpraskale.

Posode (loncev) ni treba brisati. Pusti jo, naj se sama odteče. S tem

deni v lesen čebriček, ki je obložen s koprom. Na vrh položi čisto platneno cunj, desko in kamen. Buče se skisajo kakor zelje, le dosti hitreje. Pazi na čistost! Takih buč pri kuhanju ni treba okisati, ker imajo že dosti kisline.

Dušene buče

Če hočeš spraviti manjšo količino buč za zimo, jih nareži, osoli in deni v kozarce, zalij z razredčenim, prekuhanim in ohlajenim kisom, kozarce samo pokrij in jih pet minut kuhaj. Ko so se kozarci že precej ohladili, zlij na vrh dva prsta kuhanega masla. Ko se je maslo strdilo, kozarce dobro zaveži. Hrani jih na suhem. Kozarce pozimi izprazni, stresi v prežganje in pusti, da se tam prekuhajo.

Bučna mezga

Vzemi enaki količini buč in sladkorja. Buče morajo biti narezane na majhne kose. Kuhaj oboje tako dolgo, da nastane gosta kaša, ki jo pretlači skozi sito. Na vsake pol kile sladkorja in buč dodaj sok in drobno razrezane olupke dveh citron. Potem vse skupaj dobro prevri, kozarce zaveži in kuhaj še v vodi pet do deset minut.

Bučna solata

Narezane buče osoli, iztisni, zalij s kisom, skuhaj v vodi, ohladi in pripravi s kisom, oljem in papriko.

Nezrele buče

Neolupljene buče kuhaj v slani vodi, da se omehčajo, toda razkuhati se ne smejo. Ko se ohladi, jih vloži v kis kakor kumare. Kadar jih rabiš, jih razreži na poljubne kose.

si prihraniš dosti nepotrebne dela z brisanjem, še več pa s pranjem umazanih kuhinjskih cunj.

Solčne in zračne kopele prinašajo mladost. Toda pretravati ne smeš. Vselej kadar greš na sonce, se namaži z oljem ali kremo.

Kruh se hitro posuši v zaprtim predalu. To ni tako hudo, toda razen tega dobi še neprijeten okus. Če pa daš v predal nekaj jabolčnih rez, bo ostal kruh svež in okusen.

Potenje

Zakaj se potimo poleti in pri težkem delu. — Potenje je zdravo in potrebno. — Kako naj se poleti oblačimo?

Poleti se ljudje dosti bolj pote kakor pozimi. Posebno če opravljajo naporena dela. Vendar je ravno potenje zelo važna telesna funkcija, bolj važna kakor si morda mislimo.

Čim bolj je vroče, tem bolj se potimo. Pri tem organizem skrbi, da ostane telesna toplota zmeraj normalna, med tem ko bi se sicer zaradi naporenega dela ali vročega solca povišala.

Druga koristna stran potenja je to, da izločamo obnem z vodo razne soli in škodljive snovi, posebno sečno kislino. Prav ta kislina daje potu zoprno vonj.

Ljudje, ki se mnogo pote, morajo paziti na način ohlajenja. Najboljše perilo za take ljudi je iz lahkih volnenih tkanin. Gladko pleteno perilo ni priporočljivo, ker se napije potu in se nato prilepi na kožo ter preprečuje nadaljnje izhlapevanje potu.

Poleti je treba zmerno uživati vodo in druge pijače. Pitje pospešuje potenje. Najboljše osvežilo za vroče dni je citronov sok ali pa mineralna voda.

Poleti se moramo pogosto umivati in na ta način odstranjevati pot, ki se je nabral na koži. To ne velja samo za debele ljudi, ki se dosti bolj pote, kakor drugi, ampak za vsakogar.

Marelčni riž

Potrebščine: 8 dkg riža, sladka smetana, 17 dkg sladkorja, 1 zavojček dr. Oetker-jeve jedilne želatine „Regina“, 5 del marelic (tudi marmelade).

Priprava: Skuhaj riž s sladko smetano in 7 dkg sladkorja precej mehko; ko se je ohladil, mu primešaj en zavojček jedilne želatine, razpuščene v malo vroče vode, 10 dkg sladkorja, zrele pasirane marelice in 2 del spenjene sladke smetane ter ga daj v model. Ko se je strdil in si ga zvrnil, ga garniraj s sparjenimi ali vkuhanimi marelicami.

Današnja številka je izšla zaradi dvojnega praznika z dvodnevno zamudo, ki naj jo cenj, narečniki in bralci blagohotno oprostite.

O gadu in njegovem strupu

V poletnih mesecih, ko so jagode in maline zrele, poročajo listi skoraj vsak dan o otrocih, ki so jih kače pičile. Dostikrat pišejo, da so taki otroci umrli, ker je prišla zdravniška pomoč prepozno. Če pa te vesti malo bolj preiščemo, vidimo, da je v resnici vse drugače.

Po statističnih ugotovitvah vidimo, da so lani računali le 2 odstotka smrtnih primerov zaradi gadovega pika. Ni vseeno, ali piči gad odraslega človeka ali otroka, prav tako je tudi v tem razlika, ali ga piči ob suhem vremenu ali v dežju. Lahko se tudi primeri, da je gad malo prej pičil kako žival, ki mu služi za hrano. Razlika je tudi v piku ujetega ali prostega gada. Najnevarnejši je gadov strup tedaj, kadar piči otroka v obraz ob soparnih dneh, ko se pripravlja k nevihti.

Kje preži nevarnost?

Pri nas je dosti krajev, ki so znani po svoji gadji zalegi. Tujci, ki pri-

dejo v take kroge, morajo zelo paziti. Domačini jih dobro poznajo in se jih ogibljejo.

Največkrat se pripeti nesreča, če človek, ki stika bos ali pa le na pol obut po robidovju, ne pazi in zbudi gada, ali pa celo nanj stopi. Izletniki in tujci počivajo dostikrat na skalnatih travnikih in terena prej ne preiščejo s palicami. Takrat se najrajši kaj primeri.

Pik sam takoj spoznamo. V razdalji 10 do 12 milimetrov vidimo dve raniči temne barve, ki sta podobni vbodu z iglo. Ti raniči so zasekali strupeni zobje. Med njimi vidimo nekaj manjših pik v dveh vrstah, ki so od tisi nestrupenih zob.

Strup takoj deluje

Osebi, ki jo je gad pičil, postane že prav kmalu slabo. Prevzame jo občutek žeje in želodec se ji vzdiguje. Pičeni ud telesa potemni zaradi učinku strupa, ki razkrajja krvna telesa.

Človek začuti nemoč, da se dostikrat niti premikati ne more.

V večini primerov rase oteklina okoli rane nekaj dni, nato upada in najkasneje v devetih dneh popolnoma splahni. Tudi moč se človeku takrat vrne. V nevarnih primerih pa trpi bolnik več tednov.

Strup in njegova sestava

Gadov strup je mešanica treh različnih spojin raznih beljakovin, ki niso po svojih količinah in strupenosti nikdar enake. Te tri spojine so: neka snov, ki povzroči, da pronicava kri skozi stene žil, snov, ki deluje na živce in naposled snov, ki razkrajja rdeča krvna telesa, raznašalec kisika po žilah. Te tri snovi se v učinkih izpolnjujejo.

Hitra pomoč

Hladnokrvni, pametni ljudje vzlic zmešanosti v prvem trenutku ne bodo izgubili glave. Drugače je seveda z ljudmi slabih živcev.

Pri kačjem piku je vsaka minuta dragocena, zakaj slednji utrip srca pomežene strup, ki se hitro razdeli, v mi-

sično staničje. In prav to je treba preprečiti.

Po piku je treba ranjeni ud takoj trdo prevezati z robcem ali pa z naramnicami. Navada, da rano z usti izsesamo, je skrajno nevarna, ker lahko najmanjša ranica na ustnicah ali pa v ustni votlini povzroči, da preide tudi tja.

Rano moramo z razžarjenim nožem razširiti. Še bolje je, da zarežemo z razžarjenim rezilcem brivskega aparata čez rano križ. S tem povzročimo, da odteče s krvjo iz rane čim več strupa. Izžiganja rane z gorečo smotko ali cigareto naj se lotijo samo ljudje močnih živcev.

Navada, da dajo ranjencu dosti alkohola, je škodljiva, ker alkohol še poveča delovanje srca in s tem pospeši razširjanje strupa v telesu.

Kako se obvaruješ pika?

V vseh krajih, kjer so gadjje, moramo paziti, kadar počivamo. Pri nabiranju jagod in gob moramo nositi visoke čevlje iz debelega usnja. Vedeti moramo, da je gad miren, če ga ne motimo. Da „napade“ človeka, je pravljičica.

Če Vas zanima, gospa . . .

CVETICE V VAZI

Malo je gospodinj, ki ne bi imele rade cvetic. Ti pestri otroci prirode bi morali biti najlepši okras vsakega stanovanja. Zdaj poleti nič ne stanejo. Kdor ima nepokvarjen okus, jih bo nabral na nedeljskem izletu, ne dosti, toda te bodo lepe. Ti šopki bodo ostali sveži do prihodnje nedelje. Da, toda kako? Stresi v vodo za cvetice malo soli, toda ne preveč, ker bo sicer učinek ravno nasproten. Vsak dan izmenjavaj vodo in stebila obrezuj. Ponoči jih postavi na odprto okno. V vazi pa ne sme biti cvetic preveč, ker sicer jemljejo druga drugi zrak in hitro ovenejo.

ČIŠČENJE KOPALNICE

Kad v kopalnici boš najbolje očistila, če boš na krpico vlažnega jelenjega usnja natresla soli in s tem belo emajlasto plast v kadi zdrgnila. Kad bo potem kakor nova. Vsaj tako pravijo na Angleškem, kjer so to odkrili. Če je vse res, ne vemo. Poskušnja pa ni draga.

DVOJNA OKNA

Dvojnih oken v hiši smo se že tako navadili, da niti ne vemo več, da so le znak našega podnebja, ki ima šest mrzlih mesecev. Zato se le malokdo spomni, da bi se v vročih mesecih zadovoljil z enojnimi. Kdor pa se je odločil, da je ob nastopu poletja notra-

nja okna odnesel na podstrešje, je kmalu videl, da se mu je ta malenkostni trud izplačal. Tako pridobljen prostor je lahko izrabil in tudi pri pomivanju oken je imel le pol dela. Tudi nevarnost, da bi okno ubil, je postala s tem dosti manjša.

KAKO PREŽENEŠ MRAVLJE

Mravljišča okoli hiše moraš uničiti. Vse špranje, ki vodijo v hišo, zamaži z ilovko. Pot, ki po njej mravlje hodijo, polij s salmijakom, petrolejem, ali pa potresi z vlažnim karbidom.

Če ne moreš dognati, odkod mravlje prihajajo, nastavi vade. Najboljša je goba, namočena v sladkorni vodi. Mravlje se kaj hitro naberejo na njej, zato gobo večkrat na dan vrzi v vrelo vodo, da jih uničiš. Tudi mravljišča polivaj z vrelo vodo.

Mravlje ne bodo lezle na mizo, če boš na miznih nogah napravila s kredno črto, ki se stikajo, tako da bi mravlja morala iti čez nje, kjer so jedi spravljene. Če se črte zabrišejo, napravi nove. Črte s kredno se mravlje ogibljejo in dostikrat že čez nekaj dni izginejo.

MOLJE LAHKO IZKADIS

Molj je najpožrešnejši škodljivec naše obleke. Med mnogimi sredstvi, da jih preženemo, je morda najboljšo to, da izkadimo omare z razredčenim

salmijakovim cvetom. Molji tega vonja ne marajo in bodo kaj hitro izginili.

TERMALKA

Termalka je steklenica, ki je tako zgrajena, da se vroča tekočina, ki jo vanjo zlijemo, ne shladi. Take steklenice moramo skrbno čistiti, ker dobi sicer priskuten okus. Najbolje je, če jih umivamo s slano vodo in počakamo, da se same posuše. Kadar jih ne uporabljamo, naj bodo odprte. Ker se tudi zamaški navzamejo duha po tekočinah, jih moramo večkrat prekuhati in dobro posušiti.

SNAŽENJE PREPROG BREZ PRAHU

Največja nadloga pri snaženju preprog je prah, ki človeka kar duši. Tega se kaj lahko ognemo. Namoči nekaj časopisnega papirja v vodo. Ko je papir premočen, ga raztrgaj na kosčke in raztresi po preprogi. Čez nekaj minut osnaži preprogo s ščetjo in videla boš, da ne bo skoraj nič prahu, ker je vsega vsrkal mokri papir.

MODERNI VZROKI ZA LOČITEV

Pri nas se kar norca delajo iz mož, ki pomagajo ženi v gospodinjstvu. Nekaj drugačnega pa se je pripetilo v Ameriki. Neka žena v Chikagu je zahtevala ločitev od svojega moža, ker ji ni hotel pomagati doma pri pospravljanju. V tožbi je napisala, da je bil izrecni pogoj vzakonski pogodbi, da bo žena služila denar, mož pa skrbel za dom. Mož je tožbo izgubil. Sodnik je obsodbo utemeljil z razlogom, da v Ameriki ni možko delo za moža v gospodinjstvu nečastno.

Pred sto leti

(Prepisano iz starega leksikona iz leta 1850)

„Kino“

tudi gumi-kino imenovan, važna, kavčukna sorodna droga, ki se pridobiva iz soka nekaterih tropičnih dreves. Razlikujemo štiri vrste kina...

„Avto“

toliko kakor akt, strokovni izraz za nekatera sodna dejanja in javne dražbe. Izraz je doma na Špankem. Pozneje se je pričel rabiti tudi za dramske predstave, s posebnim ozidrom na duhovni element...

„Sport“

angleški izraz, toliko kakor igra, zabava. Rabi se zlasti za veseljačenje na prostem, za dirke, plavanje, veslanje, lov in ribolov. Ljubezno do takih zabav pa je kot nacionalna lastnost doma le na Angleškem...

„Starostna oslabelost“

zdravniški izraz za popuščanje organičnih in mišičnih moči. Pri moškem nastopi v štiridesetem letu, pri ženski pa pogosto že pet do deset let prej... Obenem s telesnim propadanjem začno popuščati tudi zmožnosti duha, pojavi se pozabljivost, ljudje postajajo otročji in neumni...

„Bar“

mesto v Črni gori, pomeni kovinast denar, orientalski čarovnik...

(Zbral P. Holmgren)

DNEVNO SVEŽE PRAŽENA KAVA

MOTOH KAVA

LJUBLJANA
VOJNIKOV TRG ST. 6.

Da ne pozabim!

Še danes moram poslati naročnino za „Družinski Tednik Roman“.

KLEIN
LJUBLJANA
WOLFOVA ULICA ŠT. 4
Telefon št. 33-80

OKVIRJI, SLIKE,
OGLEDALA, STEKLO,
PORCELAN

Gramofonske plošče od Din 20.-

prodaja „ŠLAGER“, Aleksandrova 4
pasaža palača „Viktorije“.

KLIZETE
vseh vrst po fotografijah ali risbah
Lepo, suho, najboljšo

KLIZARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 7.

Znižali smo cene

vsem čevljem domačega in tujega izvora za gospode in dame. Oglejte si naše blago in izbiro, predno kaj kupite.

A. ŽIBERT
trgovina s čevlji
LJUBLJANA
Prešernova ulica.

RUFF čokolada = **veselje**
bonboni = **vsake družine**

BUDDHA **TEA IMPORT**
čajne mešanice so najboljše
Ljubljana, Večna pot 5
Telefon št. 2626
Brzjavni Timport

Gramofoni in gramofonske plošče se kupijo najboljše in v največji izbiri pri

JUGOSPORT
LJUBLJANA

Miklošičeva cesta št. 34

Kupujte domače izdelke
jugoslovanske tvornice
Dr. A. Oetkerja

Šartelj!

Zmešaj 12 dkg surovega masla s 3 rumenjaki, dodaj 1 zavoj Dr. Oetkerjeve zmesi za šartelj, ¼ litra mleka in čvrst sneg 3 beljakov. Testo naj gosto teče z žlice. Peci ga v dobro namaščenem modlu pri srednji vročini.

Dr. OETKERJEVE špecialitete se dobijo v vseh špicerijskih in delikatesnih trgovinah.

Dr. OETKER, MARIBOR.